

FÓRUM

Illyés Gergely – Székely István Gergő

Helyhatósági és parlamenti választások Romániában 2016-ban

Bevezetés

Romániában 2016-ban helyhatósági és parlamenti választásokat is tartottak. Előbbit június 5-én rendezték meg, utóbbira pedig december 11-én került sor. Jelen tanulmányban a két voksolás politikai kontextusát, eredményeit, illetve következményeit vizsgáljuk meg, egyrészt országos perspektívából, másrészt a magyar képviselőlet szempontjából. Az elemzéshez szervelesen kapcsolódik egy tematikus térképekből álló melléklet – amelyek közül egyesekre utalás is történik a szövegben –, ezt a folyóiratnak a tanulmányt közvetlenül követő hasábjain tekintheti meg az olvasó.

A tanulmány alapvetően kronologikus sorrendben tárgyalja a két választást. Mindkét esetben felvázoljuk a politikai kontextust, ismertetjük az eredményeket, végül pedig megvizsgálunk néhány hipotézist. A helyhatósági választás esetében részletesebben csak a megyei tanácsokra vonatkozó eredményeket elemezzük; aki további részletekre kíváncsi a helyi tanácsok és polgármesterek tekintetében, annak jelen szöveg egyik szerzőjének korábbi tanulmányát javasoljuk.¹ Mindenekelőtt azonban áttekintjük a választási rendszer és a kampányszabályozás változásait, utóbbiak ugyanis mindkét választásra egyformán vonatkoznak.

Az intézményi változások

2015-ben Romániában ismét radikálisan módosították a választójogi szabályzást. A csomag részeként változott a párttörvény,² a kampány finan-

1 Illyés Gergely: Helyhatósági választások Romániában – mire elég a baloldal győzelmé? *Kisebbségi Szemle*, 2016. 2. sz., 77–103.

2 2015. évi 113. törvény.

szírozásának szabályozása,³ illetve a helyhatósági és a parlamenti választási rendszer is.⁴

A helyhatósági választások vonatkozásában a legfontosabb változás az volt, hogy a megyei tanácsok elnökeit – akik formális és informális hatalma nem elhanyagolható – már nem közvetlenül a szavazópolgárok, hanem a megyei tanácsosok maguk közül, egyszerű többséggel választották meg. A polgármesterek megválasztásának módját illetően ellenben nem történt változás 2012-höz képest, amikor áttértek az egyszerű többségi, egyfordulós rendszerre. Ez azt jelenti, hogy a legtöbb szavazatot szerző jelölt kapja a mandátumot még akkor is, ha eredménye jócskán elmarad az 50 százaléktól. Szélsőséges esetben az is előfordulhatott tehát, hogy a szavazatok alig 20–25 százalékaival polgármester lett valakiből. Emiatt számos bírálat érte a rendszert, a választási törvények 2015-ös átalakítása során a parlamenti pártok közötti alku eredményeképpen mégis megtartották. A helyi és megyei tanácsosok megválasztási módja a korábban megszokott maradt, vagyis listás rendszerben választották meg őket 5 százalékos bekerülési küszöb mellett, a pártok által állított zárt jelöltlisták mellett természetesen független jelöltek is indulhattak, számukra a küszöb az egy mandátumhoz szükséges szavazatszám elérése volt.

A parlamenti választási rendszerben még lényegesebb változások következtek be. A 2008-ban bevezetett és az elmúlt két választáson használt egyéni választókerületi rendszert hatályon kívül helyezték, és nagy vonalakban visszatértek a 2004-ig használt zárt pártlistás rendszerhez, amelyben a mandátumokat két szinten osztják ki (először a megyékben, majd országos viszszaosztás a töredékszavazatok alapján). Az egyéni kerületek kiiktatása miatt annak a lehetősége is megszűnt, hogy a 2012-eshez hasonló „felfújt” parlament alakuljon, a szenátorok számát 136-ban, a képviselőket 312-ben állapították meg (a gyakorlatban pedig utóbbihoz még maximum 18 speciális kisebbségi mandátum adódhat hozzá, annak függvényében, hogy hány kisebbségi szervezetnek sikerül bejutnia a parlamentbe).

A százalékos parlamenti küszöb maradt a régi, vagyis 5 százalék, amihez a választási koalíciók esetében progresszíven hozzá kell számolni 3 százalékot a második szervezet után, illetve még egy-egy százalékot három, illetve négy vagy több párt koalíciója esetén. Az egyéni választókerületek megszűntetése miatt változott viszont az ún. „alternatív küszöb” definíciója is: az új szabályozás értelmében egy párt akkor is bejut a parlamentbe, ha országosan nem éri el az 5%-ot, viszont legalább négy megyében megszerzi

3 2015. évi 114. törvény.

4 2015. évi 115. törvény.

a szavazatok 20 százalékát. Akárcsak a korábbi alternatív küszöb, ez is kiemelt az RMDSZ számára lett kitalálva.

Egy másik fontos új elem a parlamenti választások kapcsán az, hogy – a magyarországi szabályozás mintájára – megteremtették a levélszavazás lehetőségét a külföldön állandó vagy ideiglenes lakcímmel rendelkező román állampolgárok számára. Ehhez szeptember 14-ig regisztrálniuk kellett a választói névjegyzékbe. Végül ezzel rendkívül kevesen éltek, azaz a szavazás eredményére semmilyen lényegi befolyása nem volt ennek az új lehetőségnek.

A 2015-ös év során a kampányra vonatkozó szabályozások és a pártfinanszírozás törvényét is felülvizsgálta a parlament, ennek köszönhetően érezhetően átalakult a választási kampány gyakorlata Romániában. A reform célja az volt, hogy gátat vessen a mértéktelen költségeknek, amely nyilvánvalóan a korrupcióval is szorosan összefonódott. Emiatt az új szabályozásban csökkentették a pártok által elkölthető maximális összegeket, és szigorúan meghatározták, hogy különféle célokra (pl. plakátolás, hirdetés vásárlása rádióban és tévében, terembérlés, útiköltség stb.) a teljes költségvetés mekkora arányát lehet fordítani. Továbbá arra kötelezték a pártokat és a jelölteket, hogy átlátható elszámolásokat készítsenek a kampány forrásairól és költségeiről. „Cserében” az Állandó Választási Hatóság (Autoritatea Electorală Permanentă) megtéríti a pártok költségeit, de természetesen csak azt, amit szabályosan költöttek el, míg a szabálytalanságok következtében a teljes összeget elbukhatják a pártok. A reform célja és bizonyos elemei kétségkívül pozitívnak tekinthetők, viszont néhány konkrét részlet véleményünk szerint nem feltétlenül kívánatos következményekkel járt. Az új szabályozás nagy vonalakban egyaránt vonatkozik a helyhatósági és a parlamenti választásokra, a két voksolás között csupán néhány apróbb változtatásra, finomhangolásra került sor.

A reform értelmében 2016-ban tilos volt az óriásplakátok és molinók használata, a jelöltek nem osztozhattak semmilyen, korábban nagy előszeretettel alkalmazott üzenethordozót a nevükkel és pártjuk logójával (pl. írószer, műanyagzacskó, vödör), a plakátok és szórólapok számát és méretét is meghatározták, továbbá szigorúan ellenőrizték a médiában megjelenő hirdetések is. Szintén nem lehetett költeni nagyszabású kampányrendezvényekre (koncert, multság), és az aktivisták közvetlen anyagi javadalmasát is megtiltották.

Ennek köszönhetően mindkét kampány atipikusnak volt mondható. A hivatalosan kijelölt kampányidőszakban (a választás előtti napot megelőző 30 napban) leginkább csak a közösségi oldalakon történt érdemi aktivitás, az utcákon pedig szinte csak a hivatalos plakátolóhelyeken látszott a nyoma annak, hogy hamarosan választások következnek (utóbbiakból pedig viszonylag keve-

set jelöltek ki). Annál is inkább érzékelhető volt a kontraszt, mivel az eddigi voksolásokat megelőző időszakban minden elképzelhető helyen reklámoztak a pártok és jelöltek, óriási összegeket fektetve az offline vizuális kommunikációba. A pártok természetesen nem mondtak le az óriásplakátokról, viszont kénytelenek voltak azt előrehozni a kampányidőszak elé, hiszen minden ilyen anyagot el kellett távolítani a kampány hivatalos kezdetéig. Egy másik nagyon fontos következmény az volt, hogy felértékelődött a választók közvetlen megszólítása, azon belül is a door-to-door (ajtóról ajtóra történő) kampányolás. Utóbbi egyértelműen az erős szervezeti hálóval, sok aktivistával rendelkező pártoknak kedvezett, ám az új pártoknak már kevésbé, hiszen számukra pontosan a szervezetépítés a legnagyobb kihívás. A szabályozást ebből a szempontból akár pozitívnak is tekinthetnék, hiszen a pártok és a választók közötti kapcsolattartás demokrácia-elméleti szempontból kétségkívül kívánatos dolog. Az a tény azonban, hogy az aktivisták fizetését megtiltották, jelentősen árnyalja a képet, hiszen ezzel a pártokat akaratlanul is betelepítették egy szürke zónába, gyakorlatilag cseberből vederbe esve ezáltal az átláthatóság esélyeit illetően.

Az intézményi reformok harmadik fontos eleme az volt, hogy eltörölték a pártalapításra vonatkozó korábbi igen restriktív szabályokat. Így most már 25 000 helyett csupán 3 személy aláírására van szükség egy új párt létrehozására. Ezért az volt várható, hogy a korábbi választásokhoz képest nagyobb eséllyel jelennek majd meg új politikai alakulatok, és főképp a parlamenten kívül megalakuló pártok esélyei javultak ezáltal.

Helyhatósági választások

Előzmények, politikai kontextus

A helyhatósági választásokra Romániában mindig a parlamenti választások évében, ám azt megelőzően kerül sor – nem volt ez másként 2016-ban sem – ezért a pártok egyfajta erőpróbaként, a parlamenti választásokra való felkészülésként tekintenek erre a választásra. Természetesen a megyei és helyi tisztségek is fontosak, hiszen a parlamenti választásokon való mobilizálás szempontjából sok múlik a pártok beágyazottságán a választókhöz legközelebbi szinten.

Az elmúlt választási ciklus során a román pártrendszerben komoly változások mentek végbe. Emiatt a 2016-os eredményeket csak igen korlátozottan lehet összehasonlítani a négy évvel korábbiakkal, ezért erre nem is térünk ki részletesen.

A Szociáldemokrata Párt (PSD) és a Nemzeti Liberális Párt (PNL) által létrehozott Szociál-Liberális Szövetség (USL), amely 2012-ben mindkét

választást fölényesen megnyerte, a 2014-es elnökválasztásra való felkészülés során szétesett. A 2012-ben protesztpártként felfutó Dan Diaconescu-féle Néppárt (PP-DD) megszűnt, képviselői egyénileg beleolvadtak más alakulatokba. Az USL felbomlását követően a PNL igyekezett visszaszerezni jobboldali imázsát és megtépzott pozícióit. A jobboldal konszolidálására tett kísérlet részeként a két nagy jobboldali párt, a Demokrata-Liberális Párt (PDL) és a PNL eldöntötte, hogy fuzionál. A PNL-ben a fúzió (illetve az USL szövetség felbontása és implicite a kormányból való kilépés) ellenzői Călin Popescu-Tăriceanu ex-miniszterelnök vezetésével létrehoztak egy új pártot, Liberális Reformista Párt néven. Később ez az alakulat a Konzervatív Párttal (PC) egyesült (amelynek alapító elnökét, Dan Voiculescut közben tíz év letöltendő börtönre ítélték), Liberálisok és Demokraták Szövetsége (ALDE) néven. Az ALDE esetében kezdettől fogva világos volt, hogy a PSD szatellit-pártjaként fog működni, és elsődleges célja az, hogy a PNL-től szavazatokat szipkázzon el.

2015. október 30-ról 31-ére virradó éjszakán Bukarestben tűz ütött ki egy szórakozóhelyen, a szerencsétlenségben 64 fiatal vesztette életét, és több mint százan szenvedtek sérüléseket. A katasztrófa tünetéshullámot indított el, aminek következtében Victor Ponta miniszterelnök lemondott. A hatalmi vákuumot a volt belügyminiszter, Gabriel Oprea (a Nemzeti Szövetség Románia Fejlődéséért – UNPR – elnöke) sem tudta betölteni, ugyanis az ő helyzete is tarthatatlanná vált egy másik, a tűzvészt néhány nappal megelőző baleset nyomán, melyben egy rendőr életét vesztette – Opreáról ugyanis kiderült, hogy jogosulatlanul vette igénybe a hivatalos gépkocsi-konvojt. A PNL számára a parlamenti matematika nem tette lehetővé a hatalomátvételt, a PSD pedig a növekvő lakossági elégedetlenség kontextusában beleegyezett abba, hogy Ponta kabinetjét szakértői kormány váltsa, a korábbi uniós mezőgazdasági biztos, Dacian Cioloş vezetésével. Utólag már látható, hogy a döntés elsősorban Liviu Dragnea PSD-elnök stratégiájába illeszkedett, aki egyrészt kihasználta a pillanatot arra, hogy háttérbe szorítsa párton belüli riválisát, Victor Ponta volt miniszterelnököt, másrészt pedig úgy ítélte meg, hogy ellenzékbe vonulva és sorait rendezve pártja jobb eséllyel vág neki a 2016-os választási évnek.

Az Oprea körüli incidens következtében az UNPR válságba került, és úgy tűnt, a PSD sem érdekelt az együttműködés fenntartásában. Így a törpepárt két megye és a főváros kivételével (ahol mégis megkötötték az egyezség a PSD-vel) végül saját listákkal vágott neki a helyhatósági választásoknak.

Az említetteken kívül szót kell ejtenünk néhány további kisebb pártról is. Traian Băsescu a második államfői mandátuma lejártával (hivatalosan

is) visszatért a pártpolitikába, létrehozva a Népi Mozgalom Pártját (PMP). Ő elsősorban személyes karizmájában bízhatott, illetve azokban a jobboldali szavazókban, akik nem értettek egyet a PDL beolvadásával a PNL-be. 2014-ben az RMDSZ kormányra lépése miatt kilépett a PSD-ből Bogdan Diaconu képviselő, és létrehozott egy szélsőjobboldali pártot Egyesült Románia Párt (PRU) néven, hamarosan csatlakozott hozzá Sebastian Ghiță, a România TV csatorna tulajdonosa is.

Míg az eddig említett alakulatok a régi párttörvény alapján jöttek létre, a pártbejegyzés megkönnyítése számos más új alakulat számára is megnyitotta az utat a választásokon való részvételhez. Ezek közül kettőt kell kiemelnünk: a Mentsétek meg Bukarestet Szövetséget (USB), valamint a Szabad Emberek Pártját (POL). Előbbi célja a bukaresti tűzvész nyomán utcára vonuló fiatal, magasan iskolázott szavazók becsatornázása volt, annak a Nicușor Dannak a vezetésével, aki civil függetlenként már 2012-ben is megméretkezett a bukaresti főpolgármesteri címért, és közel 10%-ot ért el. Utóbbi román–magyar vegyes pártként lépett fel Románia etnikailag leginkább megosztott városában, Marosvásárhelyen.

A politikai kontextusra vonatkozó rész lezárásaként mindenképpen szót kell ejteni arról, hogy Romániában az elmúlt parlamenti ciklus talán legfontosabb folyamata a Korrupcióellenes Ügynökség (DNA) tevékenységéhez kapcsolódik, amely gyakorlatilag megtizedelte a politikai elitet. A két nagy román pártot, a PSD-t és a PNL-t egyaránt érintette a folyamat, ezért általános problémaként jelentkezett, hogy nehezen találtak jelölteket az alakulatok. A helyzet súlyosságát jól érzékelteti a PNL groteszkbe hajló jelöltcastingja a bukaresti főpolgármesteri tisztségért, míg végül a jelöltállítási határidő előtt néhány nappal Cătălin Predoiu személyében találtak egy kényszermegoldást. Az első jelöltet, Cristian Bușoi EP-képviselőt a gyenge népszerűségi mutatók miatt léptették vissza. A második jelölt, Ludovic Orban ellen a DNA indított eljárást (azóta első fokon felmentették). A harmadik jelölt Marian Munteanu volt, az 1990-es Egyetem téri tüntetések során ismertté vált volt diákvezér, akinek viszont a legionárius nézetekkel való rokonszenvezése lett a veszte.

A romániai magyar politika tekintetében az elmúlt négy évben egyszerűsödött a helyzet, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) megerősítette pozícióit a Magyar Polgári Párttal (MPP) és az Erdélyi Magyar Néppárttal (EMNP) szemben. A helyhatósági választásokat megelőzően az RMDSZ kiegyezett az MPP-vel, és több helyen koordináltan indítottak jelölteket a választásokon. Az RMDSZ a Fidesszel is kiegyezett, ami implicite azt is jelentette, hogy az EMNP viszont egyre jobban elszigetelődött, a párt

fennmaradása is kérdésessé vált, ezért a helyhatósági választás óriási téttel bírt számukra. A DNA tevékenysége a magyar pártokat sem kerülte el, a korrupcióellenes ügyészek többek között Csíkszeredában, Sepsiszentgyörgyön, Gyergyószentmiklóson is vizsgálatot indítottak a városvezetők ellen.

Országos eredmények

Az országos eredmények értelmezéséhez fontos kiindulópont a 48,17%-os részvételi arány. Ha pusztán ezt a számot nézzük, azt gondolhatnánk, hogy ez volt a rendszerváltás utáni korszak legalacsonyabb részvétel mellett lezajló helyhatósági választása, hisz ez az érték hajszállal elmaradt a 2008-as 48,81%-tól is, és elég jelentősen a 2012-es 56,26%-tól. Ám szem előtt kell tartanunk, hogy ez az adat korrekcióra szorul a külföldön élő román állampolgárok több milliós nagyságrendű száma miatt. Ha a részvételt a szavazóközönség valószínűleg tekinthető számához viszonyítjuk, akkor a reális részvételt nagyjából 58-60% körülire becsülhetjük, ami valamivel meg is haladja a hasonló korrekcióval kapott 2008-as 56,7 százalékot.⁵ Az is látszik – és ezt a parlamenti választás eredményei is megerősítik – hogy a helyhatósági választás immár harmadik alkalommal mozgatta meg jobban a szavazókat, mint a parlamenti. Hozzá kell tennünk, hogy mivel – a fentebb tárgyalt okokból – meglehetősen lanya kampány volt 2016-ban, amelyet a korrupcióellenes-harc és a politika elmúlt évtizedekben felmutatott teljesítménye miatti választói kiábrándulás is tetézt, már nem is tűnik olyan alacsonynak a részvételi arány.

Az 1. táblázat a 2012-es helyhatósági és parlamenti, illetve a 2014-es elnökválasztáshoz hasonlítja a 2016-os választások részvételi arányát, megyei szintű bontásban, továbbá a megyék rangsorát is tartalmazza mindegyik voksolásra. Az 1. táblázatnak a 2016-os választásokra vonatkozó oszlopaiban vastagított betűvel jelenítettük meg azokat a megyéket, amelyekben legalább két százalékponttal meghaladta a részvétel az országos átlagot, míg dőlt betűvel vannak azok a megyék, amelyekben legalább két százalékponttal alacsonyabb volt az átlagnál. A területi megoszlásából látszik, hogy a romániai választásokon megszokott trendek nem borultak fel 2016 júniusában. A legmagasabb a részvétel ismét a déli megyékben volt (Giurgiu, Olt, Teleorman, Dâmbovița, Ilfov), a 22 magas részvételt produkáló megye között csak 6 erdélyi van, míg a 10 alacsony részvételű megye között szintén 6 Erdélyben helyezkedik el. Az abszolút legalacsonyabb részvételi arány Bukarestben volt, ez nem meglepő, mint ahogy a jelentős nagyvárost magában foglaló Temes, Kolozs, Iași és Brassó alacsony részvételi adata sem. A két magyar többségű megye, Hargita

5 Erről lásd Kiss Tamás – Barna Gergő – Székely István Gergő: *Etnikai szavazók. Az RMDSZ mobilizációs képessége 1990–2012 között*. Kézirat, 2013.

és Kovászna szintén a gyenge részvételi adatot produkáló megyék között szerepelt. Elmondható, hogy, ezek a mintázatok immár megszokottnak tekinthetők, jól illeszkednek a 2000-es évek közepe óta jellemző trendbe.

1. táblázat. *A részvételi arány a 2012 óta rendezett választásokon*

Megye	2012 helyhatósági		2012 parlamenti		2014 államfő (1. forduló)		2014 államfő (2. forduló)		2016 helyhatósági		2016 parlamenti	
	%	Rangsor	%	Rangsor	%	Rangsor	%	Rangsor	%	Rangsor	%	Rangsor
Arad	56,33	25	35,94	40	49,56	28	61,46	25	48,9	26	36,55	34
Argeş	57,76	21	44,85	11	54,03	15	64,64	13	50,85	20	40,21	18
Bákó	53,28	35	38,11	35	49,38	29	55,41	37	44,98	35	35,81	35
Beszterce-Naszód	59,53	16	38,47	32	52,11	21	62,98	20	52,9	15	36,64	33
Bihar	61,40	11	42,02	19	51,40	23	62,54	22	53,52	11	43,80	5
Botoşani	56,88	23	40,92	25	49,27	30	57,47	33	50,29	22	39,10	22
Brăila	57,07	22	42,44	16	50,91	25	58,92	26	46,46	31	39,06	23
Brassó	54,81	29	41,25	24	54,72	13	64,52	15	45,33	33	39,01	24
Buzău	62,81	6	42,90	15	53,33	18	63,39	18	54,55	9	41,80	10
Călăraşi	61,42	10	46,18	9	52,41	19	62,77	21	55,89	6	37,72	28
Dâmboviţa	65,47	3	46,30	8	55,89	7	65,81	8	56,84	4	43,06	8
Dolj	58,56	18	47,21	6	54,31	14	64,97	12	51,79	16	45,06	3
Fehér	59,57	14	41,57	22	55,03	12	65,83	7	53,03	13	39,72	21
Galac	52,87	38	42,00	20	50,16	26	58,37	28	45,88	32	38,83	25
Giurgiu	70,32	1	49,73	3	56,33	6	67,15	4	61,87	1	41,78	11
Gorj	60,31	12	52,96	2	53,97	17	64,36	16	55,58	8	41,67	13
Hargita	54,01	32	44,34	12	44,07	38	47,83	42	43,47	39	44,60	4
Hunyad	58,05	20	43,19	14	53,99	16	62,44	23	50,72	21	42,55	9
Ialomiţa	59,36	17	41,39	23	47,76	36	57,81	31	53,49	12	35,69	36
Iaşi	50,71	40	38,20	34	49,69	27	57,94	30	42,22	40	34,41	40
Ilfov	66,69	2	42,42	17	65,39	1	80,23	1	56,49	5	41,77	12
Kolozs	53,20	36	36,51	39	55,35	11	69,53	2	44,83	36	40,49	17
Konstanca	58,53	19	43,73	13	55,39	9	64,59	14	49,42	25	40,86	16
Kovászna	54,71	30	39,38	28	43,12	40	49,85	41	43,6	38	38,25	27
Krassó-Szörény	55,06	26	38,22	33	48,52	34	57,48	32	49,82	23	37,36	29
Máramaros	52,59	39	33,20	41	43,37	39	55,72	36	47,26	30	31,62	42

Megye	2012 helyhatósági		2012 parlamenti		2014 államfő (1. forduló)		2014 államfő (2. forduló)		2016 helyhatósági		2016 parlamenti	
	Maros	59,54	15	41,63	21	47,81	35	58,06	29	51,55	17	38,35
Mehedintți	61,44	9	49,06	4	55,47	8	64,18	17	52,95	14	43,46	6
Neamț	53,73	33	40,80	26	48,83	31	55,37	38	47,69	29	36,99	30
Olt	64,41	5	48,29	5	58,22	3	67,59	3	59,42	2	47,16	1
Prahova	62,65	7	47,05	7	56,44	5	66,42	6	51,18	18	40,13	19
Szatmár	54,85	27	37,32	37	42,82	41	52,97	40	47,71	28	34,96	39
Szeben	53,36	34	37,15	38	58,52	2	66,59	5	44,35	37	36,91	32
Szilágy	60,07	13	42,36	18	52,21	20	61,89	24	53,84	10	43,44	7
Szucsáva	56,53	24	38,97	29	48,69	33	57,39	34	49,82	24	36,94	31
Teleorman	64,83	4	54,37	1	57,16	4	65,54	9	59,37	3	46,30	2
Temes	48,75	41	32,09	42	51,37	24	63,12	19	40,64	41	35,35	37
Tulcea	54,82	28	37,42	36	48,78	32	57,37	35	48,21	27	35,02	38
Vâlcea	62,04	8	44,86	10	55,37	10	65,14	11	55,86	7	40,99	15
Vaslui	53,16	37	38,68	31	45,85	37	53,02	39	45,11	34	32,90	41
Vrancea	54,56	31	38,81	30	51,49	22	58,89	27	50,92	19	40,05	20
Bukarest	45,06	42	40,12	27	54,30	42	65,52	10	33,23	42	41,61	14
Országos	56,26		41,76		53,17		64,10		48,17		39,79	

A 2. táblázat a helyhatósági választás eredményeit foglalja össze a polgármester-jelöltekre, valamint a helyi és megyei tanácsok tagjaira vonatkozóan.

2. táblázat. *A pártok megyei és helyi tanácsosi listáinak, illetve polgármesterjelöltjeinek eredményei*

Párt	Megyei tanácsok			Helyi tanácsok			Polgármesterek		
	szavazat	%	mand.	szavazat	%	mand.	szavazat	%	mand.
PSD	2 890 344	35,01	579	2 816 101	33,64	16 648	2 970 792	34,84	1679
PNL	2 529 986	30,64	504	2 477 996	29,60	13 193	2 685 511	31,50	1081
ALDE	521 845	6,32	80	545 767	6,52	2504	488 145	5,72	64
RMDSZ	411 823	4,99	95	390 321	4,66	2284	315 236	3,69	195
PSD+UNPR	380 565	4,61	59	313 934	3,75	215	338 373	3,96	19
PMP	368 985	4,47	41	360 035	4,30	1,315	304 924	3,57	18
UNPR	220 467	2,67	14	245 633	2,93	1,203	213 233	2,50	26
USB	143 544	1,74	15	121 099	1,44	39	96 789	1,13	0

A számok alapján elmondható, hogy a helyhatósági választás győztese országosan egyértelműen a PSD volt. Ráadásul a pártrendszer logikája alapján az ALDE eredményeit is hozzászámolhatjuk ehhez, hiszen a két párt egyértelműen szövetségi viszonyban volt és van. Közvetlenül a választás után ugyanez tünt igaznak az UNPR-re is, amely ráadásul a fővárosban és két megyében közös listán szerepelt a PSD-vel. Összeadva e három alakulat eredményét, a PSD által vezetett balközép és blokkja 35 százalék helyett már közel 50 százalékon állt. Továbbá az Egyesült Románia Párt is összegyűjtött 0,8 százaléknyi voksot, és esetükben sem lehetett kizárni valamilyen jövőbeli együttműködést a PSD-vel.

Ezzel szemben a jobboldal csupán a szavazatok nagyjából egyharmadát tudhatta magáénak. Ennek oroszlánrészét a PNL hozta, és potenciális partnereként csak az USB-t említhetjük, hiszen Bănescu PMP-je egyáltalán nem tekinthető kompatibilisnek azzal a PNL-vel, amelybe volt pártja beolvadt.

A baloldali túlsúlyhoz tehát nem férhetett kétség, világos volt, hogy amennyiben nem követnek el nagyobb hibákat, egy ilyen eredménnyel a PSD és szövetségesei kényelmes többséget szereznének az őszi parlamenti választásokon. Bár az UNPR végül – egy, a román politikára oly jellemző huszárvágással – formálisan beolvadt a PMP-be a helyhatósági választás után, okkal kételkedhetünk benne, hogy az eredményeit teljesen ki kellene vonni a baloldali blokk imént kiszámolt támogatottságából, hiszen a fúzió miatt több UNPR-s honatya átigazolt a PSD-be. A kérdésre visszatérünk a parlamenti választások eredményeinek elemzésekor.

A releváns pártok eredményeit a megyei tanácsok vonatkozásában a tanulmányt követő melléklet 1–5. térképein ábrázoltuk, település szintű bontásban (az USB kivételével, amely csak Bukarestben indult). Látható, hogy a mintázatok a két nagy párt esetében viszonylag jól illeszkednek a korábban megszokott trendbe: a PSD elsősorban Óromániában, azon belül is leginkább Havasalföldön ért el jó eredményt, a PNL pedig inkább Erdélyben. A kép azonban kevésbé kontrasztos, mint a korábbi választásokon, és mindenképp ki kell emelnünk a PNL nagyon gyenge, mondhatni katasztrofális bukaresti szereplését is (a párt csupán 13,07 százalékot kapott), amelyben nyilván szerepet játszott a párt vesszőfutása a főpolgármesterjelölt-állítás kapcsán. Bukarestben továbbá az USB igencsak figyelemreméltó eredményt ért el, megszerezve a voksok egynegyedét. E sikerben nagy szerepe volt természetesen a PNL hibáinak is, de egy teljesen új párttól mindenképp nagyon jónak számít ez az eredmény. Az USB azonban Bukaresten kívül nem szállt sehol se versenybe, ezért a parlamenti választásra egyik legfontosabb kérdésévé az vált, hogy mennyire fog sikerülni nekik országos szervezeti háttérrel kiépíteni.

A PMP és az ALDE támogatottságának területi megoszlásából (2., illetve 5. térkép) semmilyen mintázatot nem lehet kiolvasni, bár mindkét pártnak sikerült jelöltlistát állítania a megyék nagy többségében. Továbbá főleg a PMP, de részben az ALDE eredménye is egy kétesélyes forgatókönyvet vetített előre a parlamenti küszöb teljesítését illetően. A várakozásokkal ellentétben, az USB kivételével más új pártoknak nem sikerült jelentős eredményt elérniük országos szinten, még ha helyileg elvétve találunk is viszonylag sikeres példákat, mint például a Szabad Emberek Pártját, amely végül bejutott a marosvásárhelyi tanácsba.

Mivel a megyei tanácsok elnökeit ezúttal nem közvetlenül választották meg, ezért a megyei tanácsokra maradt annak eldöntése, hogy kik vezethetik a megyéket, és milyen többség alakul ki ezekben a testületekben. Néhány héttel a választások után kialakultak a helyi szövetségek, amelyek során a kisebb alakulatok szerepe felértékelődött. Míg az ALDE a PSD-vel fennálló országos együttműködése miatt csak ebben az irányban mutatkozott nyitottnak a szövetségekötésre, a PMP és az RMDSZ mindkét nagy párttal együttműködik a megyei tanácsokban.

A PSD az ALDE-val, az UNPR-vel és a PMP-vel alakított ki megyei többségeket, így 31 megyei tanácsban alkotnak többséget – beleértve a Fővárosi Közgyűlést –, és 29 megye esetében adja a PSD a tanács elnökét. A PNL csupán 9 megyében lett részese a többségnek, ebből háromban egyedül, hatban pedig hol a PMP-vel, hol az RMDSZ-szel, hol pedig a Német Demokrata Fórummal. Hét megyében adja a liberális párt a megyei tanács elnökét. A PMP 9, míg az RMDSZ 8 megyében része a többségnek, utóbbi alakulatnak 5 megyei tanácsi elnöki pozíciót is sikerült megszereznie.⁶ A megyei tanácsok hatalmi viszonyait a 3. táblázat mutatja be.

3. táblázat. *A pártok helyzete az egyes megyékben*

Párt	Eredmény	Hatalmi koalícióban		Megyei elnök	
PSD	35,01%	31	73,80%	29	69,04%
PNL	30,64%	9	21,40%	7	16,60%
ALDE	6,32%	11	26,18%	0	0%
RMDSZ	4,98%	8	19,04%	5	11,90%
PMP	4,46%	9	21,40%	0	0%

⁶ Az RMDSZ és a többi magyar párt eredményeit a következő alfejezetben ismertetjük részletesebben.

Látszik, hogy a megyei koalíciókötések nagy vesztese a PNL, amely országos eredményeihez képest gyengébb pozíciókat tudott szerezni. Bár az ALDE és a PMP jelentősen növelni tudták súlyukat a megyei többségek biztosításával, nem rendelkezvén megyei tanácselnökökkel, valójában nem meghatározóak ezekben a testületekben. Az RMDSZ ellenben jelentősen megnövelte súlyát, az 5 elnöki tisztség valós erőt jelent a Szövetség számára.

A helyi tanácsosi és a polgármesteri tisztségekre vonatkozó eredményeket csak röviden ismertetjük.⁷ A helyi tanácsok esetében nagy különbség a megyei tanácsokhoz képest nem látható, itt is óriási a baloldali blokk fölénye. A polgármesteri tisztségekre leadott voksok tekintetében országosan ugyancsak hasonló eredményeket találhatunk, ám itt már nagy jelentőségre tesznek szert az egyes elhódított városvezetői tisztségek is.

A bukaresti főpolgármesteri tisztség sorsa eleinte nem tűnt lefutottnak, ám végül a PNL sorozatos hibái következtében a PSD (és az UNPR) jelöltje, Gabriela Firea nagy fölényrel, 42,97 százalékkal nyerte el a mandátumot. Ezzel az első női főpolgármester lett, valamint az első olyan jelöltként tudott győzni Bukarestben, aki felvállalta a PSD támogatását.⁸ Második helyen nem a PNL jelöltje, hanem az USB elnöke, Nicuşor Dan futott be 30,52 százalékkal, Cătălin Predoiu csupán 11,18 százalékot kapott és harmadik lett. Az elnyert polgármesteri mandátumok kapcsán fontos még számba venni a megyeszékhelyeket: a legtöbbet, 19-et a PSD tudott elnyerni, a PNL 11 megyeszékhely polgármesteri pozícióját szerezte meg, három megyeszékhelyen az RMDSZ jelöltje tudott nyerni, míg a többi 7 városban más szervezetek vagy függetlenek. A jó országos eredmény ellenére a PSD Erdélyben csak két megyeszékhelyen tudott nyerni (Beszterce, Zilah), míg PNL-s polgármester irányít hat erdélyi megyeszékhelyt (Arad, Gyulafehérvár, Kolozsvár, Nagyvárad, Resicabánya, Temesvár), de a végül függetlenként győzedelmeskedő Dorin Floreát is ide lehet sorolni Marosvásárhelyen. Nagyszeben Klaus Johannis regnálása után immár hagyományosan a német kisebbség érdekvédelmi szervezetének fellegvára, míg Déván tulajdonképpen az egy mandátummal korábbi városvezető nyert újra, ezúttal egy kis párt, a Mircea Geoană volt külügyminiszter alapította PSRO színeiben. Érdekes eset Nagybányáé, ahol Cătălin Cherecheş nyert a Koalíció Nagybányáért színeiben, mivel pártja, a PNL nem volt hajlandó őt támogatni. Ennek oka, hogy Cherecheş

7 A részletes elemzésért lásd Illyés Gergely: i. m.

8 Az előző főpolgármester, Sorin Oprescu azelőtt szintén a PSD-ben politizált, de függetlenként nyerte el a tisztséget.

előzetes letartóztatásban volt a választások előtt, a kampány idején, sőt, a győzelem után is. Cherecheş példája talán a legjobban illusztrálja a jelenlegi romániai állapotokat, amikor egy politikus a börtöncellából, nulla kampánnyal tud fölényesen választást nyerni – Cherecheş 70,21 százalékot kapott, volt pártja, az ő jelöltségét elutasító PNL jelöltje csak 9,71 százalékot.⁹

Érdeemes megjegyezni, hogy több olyan városban veszítette el a PNL a polgármesteri választásokat, amelyben DNA-kivizsgálás alatt álló jelölt nyerte el a tisztséget. Ennek oka, hogy a PNL nem támogatott olyan jelöltet, akinek meggyűlt a baja az igazságszolgáltatással. Az eredmény megkérdőjelezi a párt politikáját, hiszen a választók úgyis a korábbi városvezetőt segítették vissza tisztségbe, függetlenül attól, hogy a párt támogatását már nem élvezték. Egyedül Marosvásárhelyen tett kivételt a PNL, ugyanis nem indított saját jelöltet, ezáltal hallgatólagosan beállva a függetlenként induló regnáló polgármester, Dorin Florea mögé. A magyarázat nyilván az, hogy a fő szempont az volt: a városnak továbbra is román polgármestere maradjon.

Magyar eredmények

Amint már említettük, a három magyar párt eltérő stratégiát választott. Az RMDSZ együttműködési megállapodást kötött az MPP-vel, és ennek értelmében utóbbiak csak szelektíven állítottak jelölteket a nagyobb rivális jelöltjeivel szemben, és néhány helyen az RMDSZ állt be a polgári jelöltek mögé. Megyei listát az MPP csak Hargita és Kovászna megyében állított. A Néppárt szintén nem tudta lefedni a teljes magyarlakta területet, de hét megyében állítottak megyei listát (Hargita, Kovászna, Maros, Bihar, Szatmár, Szilágy, Kolozs). A Néppárt jellemzően önállóan vágott neki a választásnak, néhány településen mégis létrejöttek MPP-EMNP koalíciók, a legfontosabb ezek közül Székelyudvarhelyen. Némileg meglepő módon az RMDSZ-nek sem sikerült megyei listát állítania két erdélyi megyében (Szeben és Krassó-Szörény), a Kárpátokon kívül pedig csak Bukarestben voltak megyei jelöltjei, illetve néhány Bákó megyei faluban helyitanácsos-jelöltjei.

A jelöltállítási stratégiák és problémák miatt az országos eredmények nem nyújtanak átfogó képet a három szervezet támogatottságáról és egymáshoz való viszonyáról. Mégis közöljük ezeket, hiszen az elemzésben

⁹ Bár a nagybányai városvezető esete kirívó, korántsem példa nélküli: a romániai megyeszékhelyek, valamint a bukaresti kerületek polgármesteri tisztségei közül 12-t olyan személy nyert el, aki ellen bünvádi eljárás van folyamatban.

ezekből kell kiindulnunk. Az alábbiakban a három magyar párt megyei listás eredményeit elemezzük – ezeket a melléklet 6–8. térképein is megjelenítettük, – mivel ez a szavazat tekinthető a leginkább politikai jellegűnek, így a parlamenti választás kapcsán ehhez a legcélszerűbb viszonyítani.

4. táblázat. *A magyar szervezetek eredményei*

Szervezet	Megyei tanács			Helyi tanács			Polgármester		
	szavazat	arány	mand.	szavazat	arány	mand.	szavazat	arány	mand.
RMDSZ	411 826	4,98%	95	390 321	4,66%	2284	315 236	3,96%	195
MPP	16 824	0,20%	4	18 933	0,22%	158	19 355	0,22%	13
EMNP	38 215	0,46%	6	35 019	0,41%	207	21 171	0,24%	0
MPP-EMNP	-	-	-	9788	0,11%	33	7884	0,09%	2

Látható, hogy a két kisebb párt eredményei között felemás a viszony: az EMNP több szavazatot szerzett, mint az MPP – bár ez a polgármesteri tisztségek esetében nem számottevő –, és a helyi tanácsokban is több mandátumot szereztek. Mindezt azonban némiképp felülírja, hogy az MPP önállóan 13 polgármesteri tisztséget nyert el, ehhez pedig hozzáadódik két székelyföldi kisváros polgármesteri tisztségének megszerzése az EMNP-vel koalícióban. A Néppárt ellenben önállóan egyetlen polgármesteri tisztséget sem nyert el. Ez a kép az MPP (és az RMDSZ) stratégikus jelöltállításának köszönhető, a polgáriak ugyanis gyakorlatilag számos helyen, ahol nem volt esélyük nyerni, nem állítottak jelöltet. Ezért számottevően kevesebb szavazatot szereztek, mint az EMNP, ellenben sok helyen nem volt RMDSZ-es ellenjelöltjük, ezért meg tudták szerezni a polgármesteri tisztségeket. A megyei tanácsosi mandátumok tekintetében az EMNP több mint kétszer annyi szavazatot szerzett, mint az MPP. Az MPP Hargita megyében 4, Kovászna megyében 1, az EMNP pedig mindkét megyében 3 mandátumot szerzett. A helyi tanácsosok tekintetében az EMNP nyert 207–158 arányban, a két alakulat koalíciós helyi tanácsosainak száma pedig 33.

Amennyiben a magyar szervezetekre leadott megyei tanácsai szavazatokat összeadjuk, megállapítható, hogy az RMDSZ a voksok 88,21 százalékát kapta meg, az EMNP 8,18 százalékot, az MPP pedig 3,6 százalékot. Ez nem mutat nagy változást a négy évvel korábbi helyzethez képest, amikor az RMDSZ a magyar pártokra leadott szavazatok 85,15 százalékát, az EMNP 7,66 százalékát, az MPP 6,34 százalékát, az MPP-EMNP pedig közösen a 0,83 százalékát szerezte meg.

5. táblázat. *A magyar szervezetek megyei listáinak támogatottsága 2012-ben és 2016-ban*

Szervezet	2012		2016	
RMDSZ	491 864	85,15%	411 826	88,21%
MPP	36 671	6,34%	16 824	3,6%
EMNP	44 276	7,66%	38 215	8,18%
MPP-EMNP	4826	0,83%	-	
Összesen	577 637		466 865	

A három magyar szervezet közül tehát fölényesen az RMDSZ kapta a legtöbb voksot és mandátumot, a magyar többségű megyékben azonban a két kisebb párt is fontos pozíciókat szerzett. Hargita megyében a megyei tanácsban 19 mandátumot kapott az RMDSZ, az MPP 4, míg az EMNP 3 mandátummal van jelen a testületben, a PSD szintén 3, a PNL pedig 2 mandátumot kapott. Itt az RMDSZ-nek eggyel kevesebb tanácsosa lett mint eddig, a román pártok tanácsosainak száma pedig 3-ról 5-re növekedett. A megyei tanács elnökének ismét Borboly Csabát választották meg. Kovászna megyében az eddigi 18 RMDSZ-es helyett 20 tanácsos lett, a 4 EMNP-s és 3 MPP-s helyett pedig 3 EMNP-s és egyetlen MPP megyei tanácsos foglal helyet a testületben. Eggyel több tanácsosa lett a román pártoknak, a PNL és a PSD egyaránt 3 mandátumot kapott. Itt sem módosult a megyei tanács elnökének személye, Tamás Sándornak szavaztak bizalmat a tanácsosok. Maros megyében újra az RMDSZ-nek lett a legnagyobb frakciója, az eddigi 13 helyett 14 magyar megyei tanácsos foglal helyet a testületben. A PSD 10, a PNL 9 tanácsossal képviselteti magát a testületben, az RMDSZ előbbivel alakította ki a többséget, így négy év kihagyás után újra magyar elnöke lett a megyei tanácsnak Péter Ferenc korábbi szovátai polgármester személyében. Szatmár megyében szintén az RMDSZ rendelkezik a legnagyobb megyei frakcióval, a 2012-es eredményhez hasonlóan újra 12 megyei tanácsosi mandátumot kapott a Szövetség. A PSD 9, a PNL 6, az ALDE 4 helyet kapott, az RMDSZ itt a PNL-vel alakította ki a többséget, és Pataki Csaba korábbi szenátor személyében újra ő adja a megyei tanács elnökét.

Megállapítható tehát, hogy a 2008–2012-es időszakhoz hasonlóan újra négy megyében lett az RMDSZ a legfontosabb politikai erő, ami mindenképpen jobb eredmény a négy évvel korábbinál. Ehhez még hozzá kell számolnunk a Bihar megyei tanácselnöki tisztséget is. Itt az RMDSZ ugyan elég gyengén szerepelt, és csak 6 megyei mandátumot szerzett, ám a 16 tanácsossal rendelkező PNL-vel szemben végül egy 17 fős RMDSZ-PSD-

ALDE koalíció alakult. Az érem másik oldala azonban az, hogy ez a helyzet többek között azért állt elő, mert a PNL Nagyváradon kétharmados többségre tett szert, és nem volt hajlandó az RMDSZ-nek felajánlani egy alpolgármesteri tisztséget.

Az RMDSZ tehát 5 megye tanácsának elnöki tisztségét tölti be, és további három megyében részese a megyei többségnek: Szilágy megyében a 6 RMDSZ-tanácsos a 12 PSD-tanácsossal alkot többséget, Arad megyében a PNL 16 tanácsosának szüksége volt a 2 RMDSZ-es szavazatra a többséghez, míg Brassó megyében szintén 2 RMDSZ-es egészíti ki a 15 PNL-s szavazatait. Kolozs megyében 6 mandátumot kapott a Szövetség, ám itt a PNL-nek megvan a többsége a testületben, nincs szüksége ehhez az RMDSZ szavazataira. A magyar pártok megyei tanácsi jelenlétét a 6. táblázat összegezi.

6. táblázat. *A magyar szervezetek a megyei tanácsokban*

Megye	RMDSZ	MPP	EMNP
Hargita	19, többség, elnök	4	3
Kovácszna	20, többség, elnök	1	3
Maros	14, többség, elnök	-	-
Szatmár	12, többség, elnök	-	-
Bihar	6, többség, elnök	-	-
Szilágy	6, többség	-	-
Kolozs	6	-	-
Arad	2, többség	-	-
Brassó	2, többség	-	-
Máramaros	2	-	-

A polgármesteri tisztségek és az erdélyi nagyvárosok helyi tanácsaiban kialakult helyzet elemzésekor csak a legfontosabb fejlemények ismertetésére szorítkozzunk.

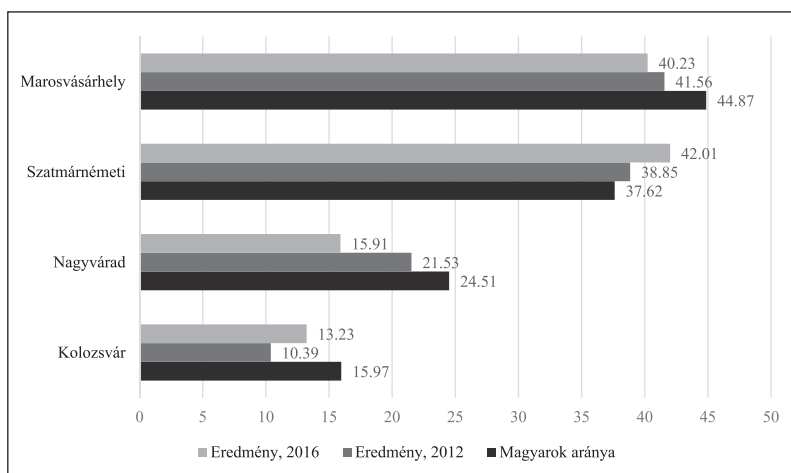
A székelyföldi városok közül Sepsiszentgyörgyön, Kézdivásárhelyen, Csíkszeredában és Gyergyószentmiklóson nem történt számottevő változás, utóbbi településen a polgármester személye változott, ám az MPP főlényé nem. Megjegyzendő, hogy az RMDSZ-MPP együttműködés miatt a nagyobbik szervezet nem indított jelöltet Gyergyószentmiklóson, a Szabad Emberek Pártjának (POL) jó eredménye (9,42%) tulajdonképpen ennek köszönhető: nagyrészt a megállapodással elégedetlen volt RMDSZ-esekből állt össze a POL listája. Kézdivásárhelyen az RMDSZ megszerezte a több-

séget a tanácsban, Sepsiszentgyörgyön és Csíkszeredában ez eddig sem volt kérdés, mint ahogyan Antal Árpád és Ráduly Róbert polgármesterek fölényes győzelme sem.

A nagy fordulat Székelyudvarhelyen következett be, ahol az RMDSZ a jelöltállítás során lecserélte addigi polgármesterét, Bunta Leventét, és Arros Orsolyát indította helyette. Bunta nem törődött bele a helyzetbe, és függetlenként indult a választáson. A belharc és az elég erős negatív kampány eredményeként az RMDSZ-szavazók megosztották voksaikat Bunta és Arros között, ebből pedig mintegy nevető harmadikként az MPP-EMNP koalíciós jelöltje, Gálfi Árpád került ki győztesként. A pártlisták eredményéhez viszonyítva a polgármesterjelöltek támogatottságát arra következtethetünk, hogy az MPP-EMNP lista szavazóinak mintegy egyötöde nem szavazott Gálfi Árpádra, azaz vagy az RMDSZ jelöltjét, vagy Bunta Levente korábbi polgármestert támogatta, ám ez így is elég volt Gálfi győzelméhez.

A Hargita és Kovászna megyén kívüli erdélyi nagyvárosokban elért eredmények elemzésekor az adott városban élő magyarok arányához hasonlítottuk a magyar jelöltek eredményeit. A voksoknál az összes, magyar szervezet által indított vagy nyilvánvalóan magyar szavazatokért induló jelölt eredményét figyelembe vettük.¹⁰ Az eredmény az 1. ábrán látható.

1. ábra. *A magyar lakosság aránya, valamint a magyar szervezetekre érkezett szavazatok a jelentős magyar lakossággal bíró erdélyi városokban 2012-ben és 2016-ban*



10 A 2012-es marosvásárhelyi eredményeknél Smaranda Enache voksait is ideszámoltuk, mivel őt az EMNP támogatta a választások során.

Marosvásárhelyen Soós Zoltánnak nem sikerült legyőznie a függetlenül induló Dorin Floreát, aki ellen a PNL nem indított jelöltet, így közvetve támogatta megválasztását. A városban ezúttal csak egyetlen magyar jelölt indult a polgármesteri székért, ám ez sem volt elég a győzelemhez, és újra az etnikai arányok alatt teljesített a jelölt. Bár Soós arányaiban jobban teljesített, mint négy éve az akkori RMDSZ-jelölt, Frunda György, aki akkor 37,26 százalékot kapott, ám ha beszámítjuk az akkori két további magyar jelölt eredményét is, a 2012-es összmagyar szavazatszám már meghaladja Soós szavazatainak arányát. Ebben a tekintetben tehát a magyar szervezetek összefogása nem hozta el a várt eredményt. Florea végül 1725 szavazattal győzte le Soóst, az eredményekre befolyással lehetett a közel hat ezer voksot szerző Dan Mașca, aki a Szabad Emberek Párta (POL) jelöltjeként kétnyelvű kommunikációval és részben magyar tanácsosjelöltekkel igyekezett megszólítani a marosvásárhelyi magyarokat is.

Szatmárnémetiben ellenben Kereskényi Gábor messze az etnikai arány fölött teljesített, és a négy évvel ezelőtti jelöltek közös eredményét is jócskán felülmúlta. Itt egyértelmű, hogy román szavazatokat is kapott a magyar jelölt, ennek oka pedig az előző, román városvezetés kudarca, illetve az azt megelőző RMDSZ-es városvezetés iránti nosztalgia. Nagyváradon óriási visszaesést könyvelhetett el az RMDSZ, vélhetően a helyi belviták miatt. Az etnikai arányt már négy éve sem érték el, most azonban jelentős szavazat- és mandátumvesztést könyvelhettek el a helyi tanácsban is, és amint említettük, ebben a ciklusban magyar alpolgármestere sem lesz a városnak. Kolozsváron jelentősen javult a magyar eredmény. Az etnikai arányt most sem érte el a magyar jelöltek együttes támogatottsága, ám Kolozsvár esetében ez nem meglepő, Emil Boc polgármester valószínűleg a magyarok egy részének a szavazatait is meg tudta szerezni. Horváth Anna jelöltként jobb eredményt ért el, mint Eckstein-Kovács Péter, és ez a tanácsosi lista eredményeiben is megmutatkozott, amely már elérte a városban élő magyarok arányát, és eggyel több tanácsost juttatott be a helyi tanácsba mint négy éve. Más kérdés, hogy Horváth Annát azóta felfüggesztették tisztségéből egy korrupcióval kapcsolatos kivizsgálás miatt.

Súlyosbodó magyar mobilizációs deficit?

Az eddig felvázolt pozitív összképet jelentősen árnyalja a magyar részvétel mintázatainak alaposabb vizsgálata, még ha az alacsony mozgósítottságnak közvetlen negatív következménye nem is lett. Kiindulópontként megállapítható, hogy 2012-ben 577 637 szavazat érkezett a három magyar szervezetre összesen, 2016-ban ez a szám 466 865-ra csökkent. A csökkenés

tehát 19,18 százalékos, ami magasabb az országos 14,38 százalékos részvételi arány csökkenésénél. Ha csak az RMDSZ eredményeit nézzük, akkor a csökkenés 16,28 százalékos volt, vagyis szintén magasabb, mint amit a részvételi arány csökkenésének számlájára írhatnánk. Az EMNP vonatkozásában a csökkenés 13,69 százalékos, míg az MPP esetében 54,13 százalékos, ám ennek közvetlen oka az, hogy utóbbi párt igen szelektíven állított csak jelöltek. A teljes képhez tartozik, hogy négy éve egy EMNP–MPP közös megyei lista 4826 szavazatot kapott, ilyen idén nem létezett.

Érdekes következtetések vonhatók le abból is, ha a megyei részvételi adatokat összevetjük a 2012-es értékekkel a jelentős magyar lakossággal rendelkező megyékben (lásd 7. táblázat). Látható, hogy a két magyar többségű megyében kiugró volt a részvételi arány csökkenése a 2012-es szinthez képest, az RMDSZ szavazatszökkenésének egy jelentős részét tehát itt kell keresnünk. E két megye mellett csak a Kolozs megyei csökkenés haladta meg az országos átlagot, ám itt ez valószínűleg nem a magyar szavazatoknak volt köszönhető. Ezek a számok mindenképpen azt mutatják, hogy a székelyföldi választók részvétele az országos átlagnál lényegesen nagyobb mértékben csökkent. Ennek egyik oka az lehetett, hogy számos településen nem voltak ellenjelöltjei az RMDSZ-nek – néhol az MPP-nek – továbbá, ahol voltak, ott sem számítottak esélyesnek. A székelyföldi városok közül Sepsiszentgyörgyön, Csíkszeredában, Gyergyószentmiklóson már a választás előtt tudni lehetett, hogy ki lesz a polgármester, ez pedig tét nélkülivé változtatta a voksolást, demobilizálta a választókat.

7. táblázat. *Részvételi arány a jelentős magyar lakossággal bíró megyékben 2012-ben és 2016-ban*

	Hargita	Kovászna	Maros	Szatmár	Bihar	Szilágy	Kolozs
2012	54,01	54,71	59,54	54,85	61,40	60,07	53,20
2016	43,47	43,60	51,55	47,71	53,52	53,84	44,83
Csökkenés (arány)	19,52	20,31	13,42	13,02	12,84	10,38	15,74

A 8. táblázat számai azt bizonyítják, hogy a magyar részvétel csökkenése ténylegesen összefüggésben állt a verseny tétnélküliségével. A táblázat megszerkesztésekor csak a három székelyföldi megye, illetve a Partiumból Bihar, Szatmár és Szilágy megye azon településeinek eredményeit vettük figyelembe, ahol a magyar lakosság aránya a 2011-es népszámláláson elérte a 75%-ot. Szintén figyelembe vettük a települések városi vagy falusi jellegét. A

magyar polgármesterjelöltek összeszámolásakor a három magyar párt (valamint az MPP-EMNP szövetség) jelöltjeit, illetve a magyaros csengésű nevű független jelölteket vettük figyelembe.

8. táblázat. *Részvételi arány a magyar tömbben a magyar polgármesterjelöltek számának függvényében*

		Választók	Szavazott	Részvétel	Település száma
Székelyföld	Összesen	425 438	181 402	42,64%	107
<i>Falvak</i>	<i>Összesen</i>	<i>225 183</i>	<i>106 678</i>	<i>47,37%</i>	<i>94</i>
Polgármester-jelöltek száma	1	108 077	45 280	41,90%	48
	2	83 417	43 449	52,09%	33
	3	31 251	16 477	52,72%	12
	4	2438	1472	60,38%	1
<i>Városok</i>	<i>Összesen</i>	<i>200 255</i>	<i>74 724</i>	<i>37,31%</i>	<i>13</i>
Polgármester-jelöltek száma	1	34 542	12 128	35,11%	4
	2	56 163	19 614	34,92%	2
	3	17 463	7945	45,50%	3
	4	59 930	21 536	35,94%	3
	5	32 157	13 501	41,98%	1
Partium	Összesen	59 754	31 261	52,32%	19
<i>Falvak</i>	<i>Összesen</i>	<i>40 946</i>	<i>22 716</i>	<i>55,48%</i>	<i>17</i>
Polgármester-jelöltek száma	1	13 630	7453	54,68%	6
	2	20 945	11 425	54,55%	8
	3	4328	2623	60,61%	2
	4	2043	1215	59,47%	1
<i>Városok</i>	<i>Összesen</i>	<i>18 808</i>	<i>8545</i>	<i>45,43%</i>	<i>2</i>
Polgármester-jelöltek száma	2	9043	3452	38,17%	1
	4	9765	5093	52,16%	1

Az ily módon kialakított bontás egyértelmű kapcsolatot mutat a versenyzők száma és a részvétel között, de csak falun. Városon a kapcsolat nem mutatható ki egyértelműen, ennek az az oka, hogy a nagyobb településeken általában több jelölt indul, ugyanakkor viszont az urbanizáltabb községben általában alacsonyabb a részvétel. Továbbá az összefüggés inkább a Székelyföldre volt jellemző, bár a Partiumban is kimutatható valamennyi

különbség. Azokban a székelyföldi falvakban, ahol csak egyetlen polgármesterjelölt indult, a részvétel átlagosan több mint tíz százalékkal maradt el azon települések átlagától, ahol két vagy három jelölt indult. A Partiumban a különbség nem az egyetlen jelöltes települések és a két vagy több jelöltes települések között húzódik, hanem a legfeljebb két és a legkevesebb három jelöltet felvonultató versenyekben. A táblázatban a választók számát is feltüntettük, hogy érzékeltessük a verseny tétnélküliségéből fakadó mobilizációs deficit nagyságrendjét: látható, hogy a Székelyföldön, ahol a legerősebbnek bizonyult a jelenség, 48 községben csak egyetlen jelölt indult a polgármesteri választáson, e települések összesített szavazóközönsége pedig közel 110 ezer fő. Ennek alapján levonható a következtetés, hogy az ebből fakadó mobilizációs deficit több tízezres nagyságrendű is lehetett.

Mindez igen komoly mozgósítási problémára utal, ami annál is inkább baljós előjélként volt értelmezhető a parlamenti választás hajrájában, hogy nagyjából 2004 óta a magyar választási mobilizáció folyamatosan elmarad az országostól.¹¹ A 2016-os helyhatósági választás eredményei tökéletesen illeszkedtek ebbe a trendbe, ráadásul ezúttal minden korábbinál világosabbá vált, hogy a deficit a magyar tömbben a legsúlyosabb. Az 1. táblázatban közölt részvételi adatokból kiolvasható, hogy a székely megyék már 2012-ben is inkább az alsó középmezőnyben foglaltak helyet a részvétel szempontjából, a 2014-es elnökválasztáson pedig már egyértelműen sereghajtók voltak. Most pedig ugyanez a mintázat jelent meg egy helyhatósági választáson. Természetesen az elnökválasztáson mindez megmagyarázható azzal, hogy a magyar jelöltek esélytelensége miatt a választók kevésbé motiváltak a szavazásra. A helyhatóságin pedig azzal, amit az imént tárgyaltunk, hogy a legtöbb helyen az RMDSZ–MPP kiegyezés és az EMNP összeomlása miatt sok helyen a verseny előre lefutottnak volt tekinthető. Az elnök- és a helyhatósági választáson tehát komoly következményei nem voltak a mobilizációs deficitnek, ám az erdélyi politikai elemzők egyetértettek abban, hogy ha a parlamenti választásokon is hasonló mintázat alakult volna ki, az a magyar parlamenti képviselet súlyának jelentős gyengülését vonta volna maga után. Amint azt hamarosan bemutatjuk, ez a forgatókönyv végül nem következett be, sőt, a negatív mobilizációs trend a parlamenti választáson megtört.

Helyhatósági választások – összegzés

Az országos végeredmény alapján kijelenthető, hogy a választások legnagyobb győztese a PSD, legnagyobb vesztese pedig a PNL. Ha kizárólag a

¹¹ Lásd Kiss–Barna–Székely: i. m.

PSD és a PNL párt eredményéből indulunk ki, a különbség nem éri el az 5 százalékpontot, ám az erőviszonyokat még inkább a baloldal irányában bilenti a PSD potenciális csatlós pártjainak (ALDE, UNPR, esetleg PRU) az eredménye. Továbbá, bár a PNL szavazatokban mért eredményei nem tűnnek kirívóan rossznak első látásra, az értékelés egyből megváltozik, ha figyelembe vesszük, hogy a jelenlegi párt valójában a két nagy jobb-közép román párt (PNL és PDL) fúziójából jött létre, amelyek 2008-ban együtt még a szavazatok több mint felét szerezték meg.¹²

A parlamenti választás elsődleges tétjévé ezáltal az vált, hogy a PSD (vagy egy általa vezetett választási koalíció) képes lesz-e abszolút többséget szerezni. Ennek oka, hogy a román alkotmány értelmében az államfőnek csak akkor nincs mérlegelési joga a miniszterelnöki kinevezés tekintetében, ha egy párt megszerzi a mandátumok több mint felét. Ha ez nem így van, akkor a pártokkal történő konzultációk után belátása szerint kérhet fel valakit kormányalakításra. A képletet bonyolítja a Traian Băsescu vezette PMP, amely a parlamenti küszöb közelében táncol, illetve az USB azon bejelentett szándéka, hogy országos párttá alakuljon a bukaresti kiváló szereplés után. Az RMDSZ-t mindkét oldallal koalícióképesnek tekinthetjük, így az őszi választások kapcsán az vált az elsődleges kérdéssé magyar szempontból, hogy a román pártok támogatottsága alapján az RMDSZ királycsináló szerepben találja-e magát, vagy pedig csupán egy túlméretezett koalícióba való meghívásban reménykedhet.

A magyar szervezetekre leadott voksok megoszlásából az látszik, hogy az RMDSZ növelni tudta fölényét a két kisebb párthoz képest, hiszen a magyar pártokra leadott voksok 88,21 százalékát szerezte meg. Az EMNP ugyan szavazatokban mérve jobb eredményt ért el, mint az MPP, viszont a négy évvel korábban megszerzett pozícióit sem sikerült megtartania, és egyértelművé vált, hogy az áttörés nem sikerült a párt számára, ami a budapesti támogatás szempontjából is baljós fejlemény volt. Az MPP szelektív jelöltállítási stratégiájának köszönhetően ellenben továbbra is ellenőrizni fog néhány települést.

Összességében a romániai magyarság pozíciói megerősödtek a választás után. Az RMDSZ visszaszerezte Szatmárnémeti polgármesteri tisztségét, a közvetett megyei tanácselnöki választásnak köszönhetően pedig az eddigi kettő helyett öt megye élén áll RMDSZ-es politikus. A fájó pontok közé sorolható Marosvásárhely, ahol immár 16 éve nem sikerül magyar városve-

12 2012-re csak becsülni tudjuk ezt az értéket, mivel a PNL a PSD-vel közösen indult, a PDL pedig kis pártokkal alkotott választási koalíciót, ám a két párt együttes támogatottsága a legkonzervatívabb becslés szerint is meghaladta a 35%-ot.

zetőt választani, illetve Nagyvárad, ahol teljesen beomlott az RMDSZ támogatottsága, ám ezt némiképp ellensúlyozza a megyei elnöki tisztség megszerzése. A román–magyar verseny szempontjából a 2016-os választási eredmények tehát mindenképpen jobbak, mint a négy évvel korábbiak. A pozitív mérleget azonban lényegesen árnyalja az a tény, hogy a magyar mobilizációs deficit trendje nem hogy megtört volna, hanem ellenkezőleg, a többszámú területeken még jobban elmaradt a szavazási kedv az országostól. Részben ennek következtében az RMDSZ története során először becsúszott az ötszázalékos szimbolikus határ alá. Ennek az eredménynek a megismérlése a parlamenti választásokon ugyan nem járt volna a képviselő elvesztésével – amint erre hamarosan kitérünk, – mégis egyértelműen az vált a parlamenti választás fő kérdésévé magyar szempontból, hogy az RMDSZ-nek sikerül-e elérnie az 5 százalékot.

Parlamenti választások

Előzmények, politikai kontextus

A parlamenti választásokra fél évvel a helyhatósági választások után került sor olyan körülmények között, hogy egy éve Dacian Cioloș technokrata kormánya vezette az országot. Tehát egyik nagy párt sem volt kormányon, bár azt meg kell említeni, hogy a kormányfő-helyettesi tisztséget a PSD-s Vasile Dâncu töltötte be.

Ez viszonylag kényelmes helyzetet teremtett a PSD számára, amely a választást megelőző időszakban folyamatosan ostromozta és alkalmatlansággal vádolta a szakértői kabinetet. A közvélemény-kutatásokban igen jól állt a Liviu Dragnea vezette alakulat, ráadásul a parlamentből több népszerűség-növelő kezdeményezéssel – többek között bérnövelő intézkedések és 102 illeték eltörlése – állt elő. Előbbi esetében a regnáló miniszterelnök újabb rossz pontokat gyűjthetett a választók előtt akkor, amikor az Alkotmánybíróságon támadta meg a parlament által elfogadott bérnövelő intézkedéseket, és azzal érvelt, hogy azok veszélybe sodornák a nehezen kialakított büdzsé egyensúlyát. Az ügyben Klaus Johannis államfő is kiállt a miniszterelnök mellett, ami az ő népszerűségének sem biztos, hogy jót tett. Továbbá a PSD egyetlen jogszabályban törölt volna el 102 olyan adót és illetéket, köztük olyan népszerűtlen tételeket, mint a rádió- és tévéilleték vagy a gépjárművek forgalomba helyezésekor fizetendő környezetvédelmi adó. A csomagot a honatyák pártállástól függetlenül megszavazták, ám az államfő megtámadta azt az alkotmánybíróság előtt. Ezzel a lépéssel a PSD elérte, hogy az egyre nyilvánvalóbban a PNL patrónusának a szerepében tetszelgő

Klaus Johannis legyen a történetben az az aktor, aki megakadályozza az adók eltörlését, míg a PSD láthatóan mindent megtett, hogy még a választások előtt életben lépjen ez az intézkedés. Ez elég egyértelmű üzenet volt a választók felé, a PNL és kormányfőjelöltje, Dacian Ciolos pedig nem tudta elkerülni, hogy állást foglaljon a kérdésben az államfő oldalán. A bérnövelésen és az illetékek eltörlésén túl a PSD további adócsökkentéseket ígért programja gazdasági fejezetében. Mindezek hatására, míg a helyhatósági választás után a kérdés még úgy tevődött fel, hogy a PSD által vezetett bal-közép blokknak meglesz-e a parlamenti többsége az RMDSZ nélkül, a parlamenti választáshoz közeledve a felmérések egyre inkább arra utaltak, hogy az igazán releváns kérdés az, hogy a PSD-nek sikerül-e *önmagában* többséget szereznie.

A PNL más stratégiát választott, ám ez részben legalábbis külső kényszer hatására történt: népszerű saját vezetők híján Cioloş miniszterelnököt állította kampánya élére, a kormányfő képével készültek kampányanyagai is, egyértelműen a népszerűtlen romániai politikai osztályhoz képest még viszonylag elfogadottnak számító Cioloştól várták, hogy feltornássa a párt eredményeit. Az eladható személyiségek hiányához jelentősen hozzájárult az, hogy az év során a párt több ismert politikusa ellen is vizsgálatot indított a DNA. Ludovic Orban esetét már korábban említettük, ám az igazi érvágást Vasile Blaga kiesése jelentette, aki ellen közvetlenül a kampány kezdete előtt indult eljárás. Ez azért is érintette igen kellemetlenül a PNL-t, mert köztudottan Blaga tartotta kézben a PDL pártapparátusát, ezért a választási mobilizáció terén a PNL-ben is tőle lehetett várni a legtöbbet.

Dacian Cioloş nemcsak a PNL, hanem a közben országos párttá alakult, Nicuşor Dan vezette Mentsétek meg Romániát! (USR) párt is kormányfőjelöltjének tekintette. A két párt azt is nyilvánvalóvá tette, hogy koalíciós kormányt alkotna győzelem esetén Cioloş vezetésével. A nagyfokú kompatibilitásnak azonban megvoltak a hátulütői is: a PNL szavazóbázisára ugyanis éppen az USR volt a legveszélyesebb, ezért fennállt a veszély, hogy a politikában frissen feltűnt alakulat elszippantja a PNL szavazóinak egy részét, ahogyan ez megtörtént a tavaszi választásokon a fővárosban. Ez a stratégia azt is maga után vonta, hogy ezen a két párton leginkább a technokrata kormány és Dacian Cioloş bírálatával lehetett ütni. A technokrata kormányfő egyébként bizonytalanul viselkedett a kampány során, először tartotta magát ahhoz, amit egész évben hangoztatott, hogy nem lép be a politikába, majd az utolsó pillanatban – tulajdonképpen Klaus Johannis államfő erőteljes felszólítására – mégis elvállalta a miniszterelnök-jelöltséget. Ennek érdekében egy programnyilatkozatot fogalmazott meg, amelyben a

„nulla korrupció, nulla populizmus, nulla hazugság” célkitűzéseit hirdette meg, és próbált elhatárolódni az addigi romániai politikai gyakorlattól.

Nemcsak a PSD építette kampányát a technokrata kormány bírálata, hanem a Traian Băsescu volt államfő vezette PMP is. Băsescu számára a tét a politikai túlélés volt, hiszen ha új pártja elbukja a parlamenti küszöböt, akkor a megtépázott népszerűségű, ám még mindig irigylésre méltó energiával rendelkező ex-államfő szinte biztosan visszavonulásra kényszerült volna. Băsescu ezért elsősorban saját politikai tapasztalatát hangoztatta, és azoknak a szavazóknak a támogatását kereste, akik a kevésbé karizmatikus politikusi kínálatban nem találták meg a számukra vonzó jelölteket. A helyhatósági választásokat követően továbbá fontos változások következtek be a PMP háza táján, a párt ugyanis a nyár közepén egyesült a helyhatósági választásokon még néhol külön, néhol a szociáldemokratákkal közösen induló UNPR-vel. Utóbbi gyakorlatilag beleolvadt a Băsescu vezette pártba, az új szervezet neve nem változott, és az elnöke is a volt államfő maradt. A bejelentés bombameglepetésként hatott, mivel az UNPR a Szociáldemokrata Párt (PSD) szatellit-pártjaként működött az elmúlt években, elnöke pedig az a Gabriel Oprea tábornok volt, aki mindenféle színezetű kormányban betöltötte már a belügyminiszteri pozíciót, és saját bevallása szerint eközben csak a „nemzeti érdeket” tekintette fő vezérlőelvnek. Ám Oprea ellen több bűnügyi eljárás is folyamatban van, és a korábban említett rendőr életébe kerülő baleset után kirobbant botrány következtében visszavonult a politikából, így pedig valamiért már pártja sem volt érdekes a PSD számára. Valeriu Steriu, aki ideiglenes elnökként Oprea-t követte az UNPR élén, egykor éppen a volt elnök, Traian Băsescu tanácsosa volt az elnöki hivatalban, ami nagyban megkönnyítette a fúzió lebonyolítását. Persze az éles váltás nem mindenkinek tetszett, több UNPR-s honatya ült át a szociáldemokraták padsoraiba a bejelentés előtt és után. A PMP számára elsősorban az UNPR szervezeti hálójának a megszerzése jelentett sokat, hiszen saját hálózata rendkívül hiányos volt még a helyhatósági választás idején is (amint az az 5. térképen is látszik). Míg a volt elnök pártja inkább a nagyobb városokban rendelkezett szervezeti beágyazottsággal, az UNPR-nek falvakon is megvoltak azok az emberei, akik segítsége sokat számíthat az év végi megmérettetésen.

Érdekes részlet a 2016-os parlamenti választással kapcsolatosan, hogy a szociáldemokraták 1996 óta először döntöttek úgy, hogy önállóan indulnak, és nem hoznak létre egy tágabb baloldali választási koalíciót (korábban a PSD elsősorban a Román Humanista Párttal, mely később Konzervatívra Pártra cserélte nevét, illetve az UNPR-vel alkotott választási szövetség-

geket, 2012-ben pedig a PNL-vel létrehozták az USL-t). Ez a döntés főleg azért érdekes, mivel a Călin Popescu-Tăriceanu ex-miniszterelnök által vezetett ALDE (amelybe a PC is beolvadt) szintén a PSD szatellit-pártjaként viselkedett megalakulásától fogva. A természetes partner megléte ellenére nyomósabbak voltak a választási koalíció ellen szóló érvek, elsősorban az, hogy az ALDE „feladata” (a PSD szémszögéből) a PNL-ből kiábrándult szavazók, illetve a Tăriceanu-kormány idejére nosztalgiával gondoló választók megszólítása volt, akik viszont nehéz szívvel pecsételtek volna közvetlenül a PSD listájára. Ettől még az ALDE nyilvánvalóvá tette, hogy egy baloldali koalícióban vennének részt, és abban bíztak, hogy éppen az ő parlamenti mandátumaik hiányoznak majd a PSD-nek a többséghez, így meglehetősen erős pozíciókat foghatnak majd a választások után. A külön indulás kockázata azonban az volt, hogy ha az ALDE nem éri el a parlamenti küszöböt, az akár a PSD kormányalakítási ambícióit is veszélyeztetheti.

A felsorolt román pártokon kívül még a szélsőjobboldali Egyesült Románia Párt szereplése volt érdekes kérdés, ugyanis több felmérés is a parlamenti küszöb környékére mérte Bogdan Diaconu pártját. Ráadásul elég komoly médiaháttere is volt az alakulatnak (a România TV), és olykor a PSD is úgy viselkedett, mintha összejátszana egykori képviselője új pártjával, amely a kampányban olyan szinten is tematizálhatott bizonyos kérdéseket (pl. idegenellenesség), amit a PSD nem engedhetett meg magának.

Míg román oldalon érdekes mozgások mentek végbe, és teljesen nyitott volt, hogy hány párt kerül majd be a parlamentbe, magyar vonatkozásban az izgalmak gyakorlatilag arra redukálódtak, hogy sikerül-e az RMDSZ-nek átlépnie az öt százalékot, vagy pedig aktiválni kell az alternatív küszöb nyújtotta mentőövet. Létrejött ugyanis egy részleges magyar összefogás: az RMDSZ folytatta partnerségét az MPP-vel, felajánlva egykori riválisának két befutó képviselői mandátumot (Kovászna és Maros megyében). Az Erdélyi Magyar Néppárt ismét kimaradt ebből az összefogásból, ám végül – budapesti nyomásra – sem listákat nem állított, sem független jelöltek nem indított. A sors iróniája az EMNP számára, hogy ha pusztán a választási rendszer által teremtett opportunitás-struktúrát tartjuk szem előtt, akkor ezen a választáson akár reális eséllyel célozhatták volna meg a parlamenti képviseletet, ellentétben a négy évvel korábbi helyzettel, amikor a párt a 6+3-as alternatív küszöb elérhetőségével próbálta motiválni szimpatizánsait – a párt alacsony támogatottságából adódóan nem túl hihető módon. A visszatérés a tisztán listás választási rendszerhez azonban azt is jelentette, hogy gyökeresen megváltoztak a független jelöltek mandátumszerzésére vonatkozó szabályok. Míg az előző rendszerben ehhez abszolút

többséggel meg kellett nyerni egy egyéni választókerületet, addig a helyette hatályba lépő rendszerben ehhez elegendő elérni a megye választási együtt-hatóját, ami nem más, mint a parlamenti küszöböt teljesítő pártokra, illetve a független jelöltekre leadott voksok összege, elosztva a megye mandátuma-inak számával. Ez az együtttható Hargita megyében durván a voksok maxi-mum 20 százalékát jelenti (mivel öt mandátuma van a megyének), pontos-sabb értéke attól függ, hogy hány párt éri el a küszöböt, és hány független jelölt indul. Abszolút szavazatszámban kifejezve 2012-ben hozzávetőlege-sen 20 000 szavazat volt, az EMNP pedig ekkor a megyében valamivel több, mint 17 000 voksot kapott. Vagyis a Néppártnak reális esélye lett volna be-juttatni egy független jelöltet Hargita megyében. Ehhez az kellett volna, hogy találjon egy olyan személyiséget, aki ismert és népszerű a megye mind-három kistérségében, és minden erőforrását ebbe a megyébe koncentrálja – ám természetesen mindenekelőtt az, hogy önállóan meghozza az indulás-ra vonatkozó döntést.

Az RMDSZ az alternatív választási küszöb miatt biztosra vehette a par-lamenti bejutást, ám az 5 százalékos küszöb alá csúszásnak nyilvánvalóan lettek volna politikai következményei: a román pártok és társadalom, és a romániai magyarok számára is veszíthetett volna súlyából a szervezet, ha csak a választási törvény egyik, egyébként bármikor érvényteleníthető ren-delkezése miatt jut be a parlamentbe. A helyhatóságin elért 4,99% fényében magyar szempontból ez volt a választás egyik fő kérdése. A másik pedig az, hogy szükség lesz-e az RMDSZ-re a kormányalakításkor. Utóbbi a helyható-sági választás eredményei alapján nem volt nagyon valószínű, ám kizárni sem lehetett, és bizonyos körülmények (pl. az ALDE nem jut be a parla-mentbe) akár teljesen át is rendezhették volna a helyzetet. Ugyanakkor úgy tűnt, hogy a román pártok nem tolonganak az RMDSZ kegyeiért. A PSD határozottan kijelentette, hogy nem kíván együttműködni a szervezettel a választások után, ám az ALDE már óvatosabb volt, nyitva hagyta ennek le-hetőségét, és a PNL sem zárkozott el ettől.

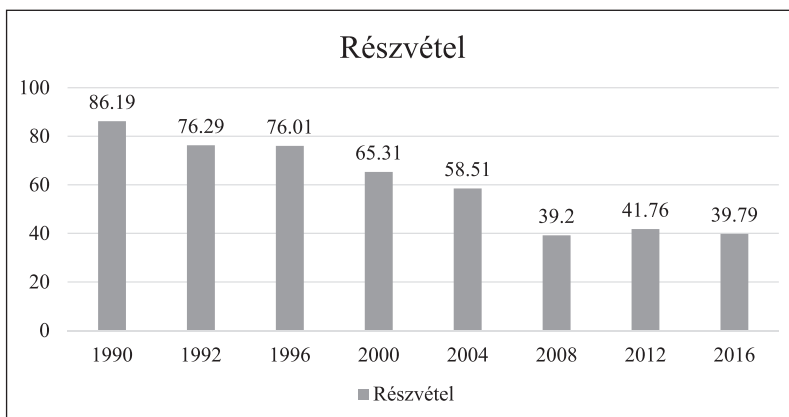
Az RMDSZ kampánya már októberben (vagyis a hivatalos kampány-start előtt) az országos közbeszéd részévé vált, ennek okai azok a választási plakátok voltak, amelyeket az erdélyi nagyvárosokban helyeztek ki, és ame-lyek a következő üzeneteket tartalmazták: „Megmentjük Nagyváradot/Ko-lozsvárt! Bukaresttől. Az adóink Erdélyt gazdagítsák, ne a fővárost!” A nyil-vánvaló pénzügyi decentralizációt szorgalmazó plakátokon az adókra vo-natkozó második részt már csak kisbetűvel írták fel, a nagybetűs rész pedig erőteljes hullámokat kavart a román médiában. A román kommentárok nagy része ezeket az üzeneteket szeparatistának minősítette, Erdély elszakí-

tásának szándékával vádolták meg a magyar szervezetet, az államfő „provinciálisnak” minősítette azokat, Ciuoş pedig arról beszélt, hogy szerinte inkább az ország régióinak összekötése és az egység megerősítése kell hogy legyen a feladat. Az RMDSZ is választóinak felrázását várta ezektől az erőteljes regionális üzenetektől, amik korábban nem voltak megszokottak a szervezet részéről. Az RMDSZ programja egyébként a csődös közpolitikák reformjára, az oktatás, az egészségügy átalakítására, adócsökkentésre tett javaslatot, nem hagyva figyelmen kívül a nemzetpolitikai célkitűzéseket, ezek sorában a leginkább érzékeny kérdést: a magyar nyelv regionális hivatalos nyelvvé nyilvánítását Székelyföldön.

Részvételi arány

A választásokon a részvételi arány alacsony volt, országosan csupán a szavazati joggal rendelkező állampolgárok 39,79 százaléka adta le szavazatát. Az eddigi parlamenti választások részvételi arányához képest ugyanakkor ez nem jelent kiugróan alacsony szintet, a 2008-as választások óta – amióta az elnökválasztást nem a parlamenti választásokkal egy időben szervezik – nagyságrendileg ugyanilyen mértékben járulnak az urnák elé a választók. Ráadásul a helyhatósági kapcsán említett alacsony intenzitású kampány erre a választásra is érvényes volt. Amennyiben a helyhatósági kapcsán is említett korrekciót kívánjuk alkalmazni, – figyelembe véve a külföldön tartózkodó választók magas számát – nagyjából 46-47 százalékra becsülhetjük azoknak az arányát, akik éltek szavazati jogukkal.

2. ábra. A hivatalos részvételi arány alakulása a parlamenti választásokon



Meglepetésszerűen hatott azonban az, hogy első alkalommal volt magasabb részvétel városban (40,01%), mint falun (39,5%). Amint már említettük, a levélszavazás lehetőségével nagyon kevesen éltek (pontosan 8889 személy regisztrált, és közülük 4591 küldte el a borítékot), ráadásul a levélszavazatokat nagyon magas arányban nyilvánították érvénytelennek, különféle formai okok miatt (végül összesen 4050 szavazat volt érvényes).¹³ Ebben még soha nem szavaztak ennyien külföldről parlamenti választáson, a külképviseleteken és egyéb helyeken kialakított szavazókörökből ugyanis 108 200 voks érkezett. (Ez még mindig jelentősen elmaradt azonban a 2014-es államfőválasztáson leadott külföldi szavazatok számától, amikor az első fordulóban 161 262-en, a másodikban pedig 379 116-an szavaztak).

A részvételi adatok elemzéséből kiderül, hogy az RMDSZ-re szavazó romániai magyarok részvétele meghaladta a román nemzetiségű szavazók részvételi arányát.¹⁴ Tehát míg országosan az alacsony részvételi trend nem tört meg, a magyar mobilizáció szempontjából egy nagyon fontos, pozitív irányú változás történt. Az RMDSZ jó eredményei tulajdonképpen ennek tulajdoníthatók, azaz annak, hogy az alapvetően alacsony országos részvételhez képest a magyarok részvétele néhány százalékponttal jobban alakult. Ennek számos oka lehetett, az RMDSZ–MPP közötti megegyezés, a magyar közösséget az utolsó hetekben felrázó botrányok,¹⁵ illetve talán legfontosabbnak a magyar kormány, személyesen Orbán Viktor miniszterelnök szavazásra buzdító nyilatkozatai, valamint az ezekkel párhuzamosan érkező igen intenzív magyarországi médiakampány. Mivel – amint említettük – a kampányszabályok jelentősen szigorodtak, továbbá az országban a választás hétvégéjén kampánycsend volt, a magyarországi közmédia folyamatos híradásai, amelyek a romániai választásról szóltak, nem elhanyagolható segítséget jelenthettek a magyarok mozgósításában.

Országos eredmények

Az országos eredmények (3. ábra) tekintetében elmondható, hogy a PSD fölényes győzelmet aratott, és az ALDE-val együtt kényelmes parlamenti többséget szerzett. A Nemzeti Liberális Pártnak nem sikerült mozgósítania szavazótáborát, és a szavazatok csupán 20 százalékát kapta, míg új

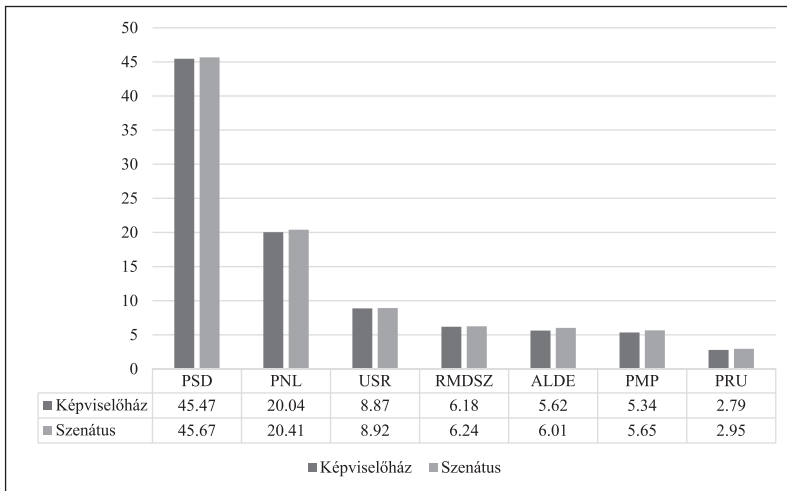
13 Ezek a formai okok nagyon hasonlítottak azokra, amelyek a külföldi magyarok esetében vezettek igen sok érvénytelenített voksához a 2014-es magyarországi választáson: hibásan leragasztott boríték, külső és belső boríték összecserélése stb.

14 <http://itthon.transindex.ro/?cikk=26365>

15 Horváth Anna kolozsvári alpolgármester korrupciós ügye, illetve a csíksomlyói búcsú körüli botrány.

pártként a Mentsétek meg Romániát Szövetség 9 százalékos körüli eredménnyel végzett. Az RMDSZ a vártnál jobb eredményt ért el, a voksok több mint 6 százalékát kapta, végül hatodik alakulatként Traian Băsescu volt államfő pártja, a Népi Mozgalom Párt (PMP) is átlépte az 5 százalékos parlamenti küszöböt. A PRU végül a parlamenten kívül rekedt, megközelítőleg 3 százalékos eredménnyel.

3. ábra. A 2016-os parlamenti választások eredménye



A PSD a képviselőházban 154 képviselővel rendelkezik, ha ehhez hozzáadjuk az ALDE 20 képviselőjét, ez az összes mandátum 52,88 százaléka. A felsőházban a szociáldemokraták 67, az ALDE 9 szenátorral rendelkezik, ez összesen 56,71 százalékot tesz ki. Ha a képviselőházban a nemzeti kisebbségek 17 képviselőjét is a kormányoldalhoz számítjuk, akkor a kormánytöbbség 58,05 százalékra nő. Érdekességként megemlítjük, hogy a 2000 óta megszokott gyakorlattól eltérően 2016-ban csak 17 kisebbségi szervezet szerzett mandátumot, ugyanis a tatárok nem indultak a választáson. A PNL 69 képviselői és 30 szenátori mandátumot szerzett, az USR esetében ezek a számok 30, illetve 13, a PMP esetében pedig 18, illetve 8.

Ez a helyzet azt eredményezi, hogy bár Liviu Dragnea szociáldemokrata pártelnök az ellenzéki pártok közül egyedül az RMDSZ-szel nem zárta ki az együttműködést, a kormányoldal pártjainak nincs szüksége a magyar szervezet szavazataira, így a felek csak a parlamenti együttműködésben egyeztek meg. Egyébként a két kamarát együttvéve, a kormányoldal mandátumaihoz hozzáadva az RMDSZ 21 képviselői és 9 szenátori mandátumát

64,14 százalékkal elérhető közelségbe kerül az alkotmány-módosításhoz szükséges kétharmad.

Mivel a 2016-os parlamenti választásokon indult választási szereplők sok esetben nem egyeznek meg a 2012-es parlamenti választásokon indult szereplőkkel, a két választás közvetlen összehasonlítása nem lehetséges, ezért a 2016-os helyhatósági választások eredményeihez viszonyítjuk az eredményeket. Mindenképpen fontos leszögezni, hogy a részvételi arány tekintetében jelentős különbség van a két választás között: a helyhatósági választásokon 48,17 százalékos, a parlamentin 39,79 százalékos volt a részvételi arány, tehát a decemberi részvétel a júniusi 82,6 százalékát tette ki.

Abszolút számokban ez úgy néz ki, hogy a júniusi választásokon 8 893 672 választó, míg a decemberi voksoláson 7 323 368 választó jelent meg az urnáknál. A különbség tehát több, mint másfél millió szavazó. A 9. táblázatban a szavazatarányok szerepelnek: a helyhatósági választási eredmények esetében a megyei listákra leadott voksok, a parlamenti választások esetében pedig a képviselőházi szavazatok.

9. táblázat. *A 2016-os helyhatósági és parlamenti választások eredményének összehasonlítása*

	PSD	PNL	USB/USR	RMDSZ	ALDE	PMP	UNPR
2016. június	3 270 909	2 529 986	143 544	411 823	521 845	368 985	220 467
	39,6	30,64	1,73	4,98	6,52	4,46	2,67
2016. december	3 204 864	1 412 377	625 154	435 969	396 386	376 891	
	45,47	20,04	8,87	6,18	5,62	5,34	

Fontos, hogy a PSD júniusi eredményeihez hozzászámoltuk az UNPR-vel közösen elért eredményeket is a fővárosban és további két megyében, de nem számoltuk hozzá az UNPR külön elért listás eredményeit. A PSD százalékos növekedésén túl (amely szinte azonos abszolút szavazatszámot jelentett a két választáson) látszik, hogy a PNL hatalmasat zuhant a parlamenti választásokon (több mint egymillió választót veszített el fél év alatt). Az USB a helyhatósági választások bukaresti sikere után sikeresen fejlődött országos alakulattá. Nagy a valószínűsége, hogy az USB sikere szorosan összefügg a PNL kudarcával: az új párt szavazóinak jelentős része a PNL-re szavazhatott még júniusban. Ám a PNL abszolút vesztesége sokkal több, mint az USB-re leadott voksok száma, ezért helytállóan tűnik a megállapítás, hogy az alacsony részvételi arányhoz jelentős mértékben hozzájárult a PNL korábbi támogatóinak tömeges távolmaradása.

Az ALDE szavazatsökkenése megközelítőleg a részvételi arány csökkenésének mértékében következett be, a PMP voksainak száma pedig nem változott számottevően. Ha azonban figyelembe vesszük a részvételi arány csökkenését, akkor elmondhatjuk, hogy a PMP és az UNPR fúziója bevált, és ez hozzásegítette Traian Băsescu pártját az 5 százalékos parlamenti küszöb átlépéséhez. Kérdés azonban, hogy az UNPR szavazói inkább a PSD-hez, vagy a PMP-hez vándoroltak-e. Ennek megválaszolása alapos település-szintű elemzést igényelne, amire itt nem vállalkozhatunk. Arra azonban igen, hogy néhány egyszerű korrelációval megvizsgáljuk a PMP nyári és téli, illetve az UNPR nyári eredménye közötti kapcsolatot. A korrelációkat a 10. táblázat tartalmazza.

10. táblázat. *Az UNPR és a PMP támogatottsága közti kapcsolat*

	PMP megyei tanácsok	UNPR megyei tanácsok	PMP+UNPR megyei tanácsok	PMP képviselőház
PMP megyei tanácsok	1	0,013	0,679***	0,518***
UNPR megyei tanácsok		1	0,742***	0,302***
PMP+UNPR megyei tanácsok			1	0,569***

*** $p < 0,01$. $N = 2535$ település

Az első dolog, amit érdemes kiemelni az, hogy a PMP és az UNPR megyei tanácsosi listáira leadott szavazatok megoszlása egyáltalán nem korrelál egymással ($r = 0,013$). Ez azt jelenti, hogy a fúzió kiváló ötlet volt, hiszen a két párt támogatottsága között nem volt negatív viszony (vagyis a két párt nem volt sem egymás riválisa, de nem is voltak inkompatibilisek). Továbbá a PMP parlamenti eredménye közepes erősségű korrelációban áll a párt nyári eredményével, és gyenge, bár szignifikáns korrelációt mutat az UNPR nyári eredményével. Ez arra utal, hogy Băsescut a parlamenti választásokon nagyobb arányban támogatták saját korábbi szavazói, mint az UNPR-től átvett szavazók, ám utóbbiak hozzájárulása is kimutatható, és nem elhanyagolható. Szintén erre utal, hogy a PMP és az UNPR nyári összesített eredménye egy picivel jobban korrelál a PMP parlamenti eredményével, mint a PMP önálló nyári támogatottsága. Viszonyításképpen elvégeztünk egy korrelációt a strukturálisan hasonló ALDE esetében is a nyári és a téli eredmények között. A korreláció itt magasabb ($r = 0,708$, $p < 0,01$, $N = 3114$), ami

alapján arra következtethetünk, hogy az ALDE tábora a két választás között stabilabb maradt, mint a PMP bázisa, vagyis Bănescu pártja tényleg profitálhatott a fúzióból.

Következő lépésben a releváns román pártok eredményeit megvizsgál-tuk regionális bontásban is (11. táblázat), illetve a települések mérete sze-rint is (12. táblázat).

11. táblázat. *A fontosabb pártok támogatottsága (%) regionális bontásban*

	Megyei tanácsok					Képviselőház					
	Er-dély	Havas-alföld	Mold-va	Buka-rest	Össze-sen	Er-dély	Havas-alföld	Mold-va	Buka-rest	Kül-föld	Össze-sen
PSD*	29,98	45,60	43,73	40,43	39,62	33,14	56,14	52,84	38,25	9,96	45,48
PNL	32,58	30,76	33,09	13,07	30,64	23,70	18,58	20,38	11,95	25,93	20,04
USB/ USR				25,34	1,74	7,96	5,79	6,02	25,14	28,88	8,87
ALDE	4,80	7,06	7,36	6,42	6,32	4,78	6,28	5,74	6,19	2,87	5,62
PMP	4,21	4,22	4,46	7,15	4,47	4,14	5,36	4,99	7,17	23,18	5,35
UNPR*	2,30	2,91	3,70	0,00	2,67						
RMDSZ	14,81			0,25	4,99	18,49	0,19	0,26	0,20	2,33	6,19

* A PSD helyhatósági eredményéhez hozzáadtuk az UNPR-vel közös listák támoga-tottságát.

A PSD gyengébb eredménye Erdélyben Havasalföldhöz és Moldovához képest immár megszokottnak tekinthető, akárcsak a jobboldal (ezúttal a PNL) jobb szereplése Erdélyben. Látható azonban az is, hogy míg a PSD mindenhol javított a parlamenti választáson (legkevésbé egyébként Erdély-ben), a PNL mindenhol visszaesett, még Bukarestben is sikerült alulmúlni-uk az egyébként katasztrofális helyhatósági eredményüket. Látható ugyan-akkor az is, hogy a külföldi szavazók körében az USB volt a legnépszerűbb, némileg megelőzve a PNL-t és a PMP-t. A PSD és az ALDE ellenben na-gyon gyengén szerepelt az országból eltávozottak körében. Megemlítenénk még azt, hogy az országos szinten egyértelmű fejlődés ellenére az USB-nek nem sikerült javítania Bukarestben, egy hajszállal még gyengébb is lett a parlamenti eredményük. Az ALDE és a PMP esetében nem mutathatók ki lényeges regionális különbségek, talán annyi, hogy mindkét párt valamivel gyengébb Erdélyben (ám nem annyival, hogy ez ne lenne megmagyarázha-

tó a magyar jelenléttel utóbbi régióban), a PMP pedig némileg erősebb a fővárosban, mint máshol, ám ez a különbség az USR esetében megfigyelhető mellett eltölpül.

12. táblázat. *A fontosabb pártok támogatottsága (%) a település mérete szerint*

Település mérete	Helyhatósági választás (megyei tanácsok)						
	PSD*	PNL	USB	ALDE	PMP	UNPR	RMDSZ
<1000	42,65	36,90		5,17	3,74	2,74	2,34
1000–5000	42,85	32,54		5,96	3,69	3,09	5,32
5000–20 000	39,57	33,99		6,66	4,19	2,93	4,65
20 000–50 000	39,91	27,32		6,41	5,16	2,66	6,25
50 000–100 000	36,82	32,26		6,96	5,27	1,98	3,56
100 000–200 000	29,38	27,04		5,67	3,65	1,70	10,84
200 000–330 000	34,36	31,06		6,96	6,05	3,48	3,69
Bukarest	40,43	13,07	25,34	6,42	7,15		0,25
Románia	39,62	30,64	1,74	6,32	4,47	2,67	4,99
Parlamenti választás (Képviselőház)							
	PSD	PNL	USR	ALDE	PMP		RMDSZ
<1000	49,01	29,34	2,52	5,59	4,58		2,50
1000–5000	52,26	22,07	2,25	5,01	4,22		7,70
5000–20 000	49,05	21,99	4,77	5,33	4,68		6,84
20 000–50 000	46,70	17,40	7,91	6,12	5,03		8,21
50 000–100 000	44,90	19,13	8,74	6,53	5,29		4,25
100 000–200 000	38,06	19,81	11,28	5,31	5,03		10,82
200 000–330 000	36,80	19,73	16,18	6,91	6,11		3,45
Bukarest	38,25	11,95	25,14	6,19	7,17		0,20
Románia**	46,03	19,95	8,56	5,67	5,07		6,25

* A PSD helyhatósági eredményéhez hozzáadtuk az UNPR-vel közös listák támogatottságát.

** A külföldi szavazókörök nélkül.

A település mérete szerinti bontásban több érdekes adatot is találunk. Ezek közül a leginkább meglepő talán az, hogy a PNL már a helyhatósági választáson is a falvakban szerepelt a legjobban, és ez a parlamenti választásra tovább fokozódott. A városi iskolázott középosztály képviselőjeként

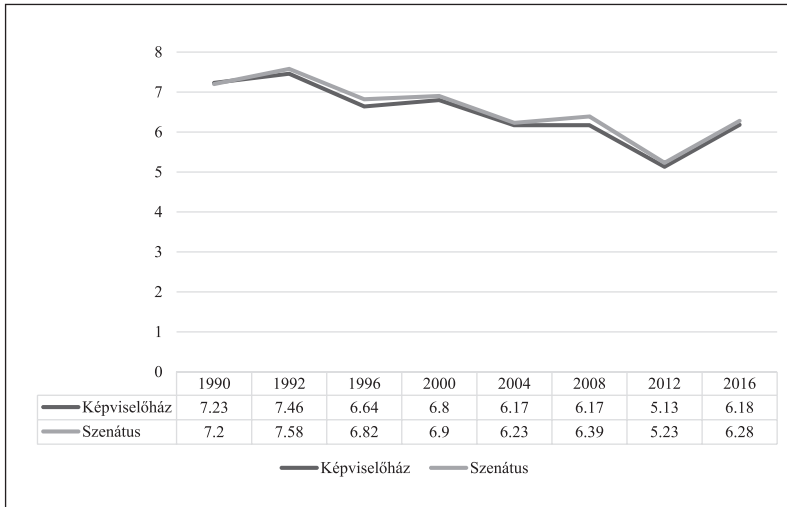
számon tartott szervezet tehát valójában rurális párttá változott. Ennek az oka nyilván az, hogy a PNL-től elsősorban a nagy- és középvárosi szavazói pártoltak el, míg a falvakban – többek között a több mint ezer polgármesternek köszönhetően – a választók alacsonyabb arányban fordultak el korábbi pártjuktól. Az USR bontása még egyértelműbb, és azt is valószínűsíti, hogy helyes az a feltételezés, miszerint a PNL-től elpártoló szavazók jelentős része itt keresendő (ezt azonban minden kétséget kizáróan csak egyéni szintű, közvélemény-kutatásokból származó adatokkal lehetne igazolni). Látható, hogy az USR csak a százazres városokban lépi át a tíz százalékot, és kétszázézer fölött a tizenötöt. A PSD esetében a kapcsolat fordított: a PSD továbbra is inkább a kis- és középtelepüléseken erősebb, kivételt jelent azonban némileg Bukarest. Továbbá, némileg meglepő módon, a PSD támogatottsága egyenletesebb, mint a nemzeti liberálisoké. Az ALDE és a PMP esetében ez a bontás sem mutat ki lényeges különbségeket, az RMDSZ eredményeit pedig csak a teljesség kedvéért közöltük, ugyanis a különbségeket döntő mértékben a magyar lakosság településtípusok szerinti eloszlása határozza meg.

E két bontás kiegészítéseképpen a tanulmány után következő mellékletben térképeket is közlünk a parlamenti pártok támogattságának területi megoszlásáról (9–14. térkép). A két nagy párt esetében ugyan megmarad valamennyire a korábban is megszokott mintázat (miszerint a PSD térképe Erdélyen kívül, a liberálisoké pedig Erdélyben „sötétebb”), ám a korábbi választások – akár a 2016-os helyhatósági – térképeihez képest az árnyalatbeli különbségek sokkal kisebbek. A kis pártok közül csak az USR támogattságának területi megoszlása mutat egyértelmű mintázatot (12. térkép), ám ez a legerősebb az összes közül. A térképeken a megyeszékhelyeket vastagabb vonallal jelöltük, így jól látható, hogy az USR támogatottsága javarészt a nagyvárosokba és azok szuburbán zónáiba koncentrálódik.

Magyar eredmények

A Magyar Polgári Párt (MPP) számára két biztos befutó helyet átengedő RMDSZ listáira 435 969 (képviselőház), illetve 440 409 (szénátus) érvényes szavazat érkezett, ez az összes voks 6,18, illetve 6,28 százaléka. Ezzel az eredménnyel az RMDSZ a negyedik legnagyobb frakciót alkotja a parlamentben 21 képviselővel és 9 szenátorral. Az előző ciklust a szervezet 18 képviselővel és 9 szenátorral kezdte. Amint már utaltunk rá, a 2016-os eredmény megtöri a csökkenő trendet, és a 2004-es, illetve 2008-as eredmények szintjére emeli vissza az RMDSZ szavazatarányát.

4. ábra. A RMDSZ eredményei az eddigi parlamenti választásokon



Abszolút szavazatszámokban az RMDSZ 2016-os parlamenti eredménye nagyjából a 2008-as szintnek felel meg (akkor a képviselőházi listára 425 ezer, most 435 ezer szavazatot kapott a Szövetség). A 2012-es alsóházi eredményhez (380 ezer) képest a növekmény több mint 55 ezer voks. Ha az EMNP 2012-es eredményét is be kívánjuk számítani, akkor célszerűbb a szenátusi eredményeket nézni, mivel a Néppárt 2012-ben a felsőház esetében állított több jelöltet. Az RMDSZ 388 656, a Néppárt 58 765 szavazatot szerzett négy éve, 2016-ban az RMDSZ pedig 440 409-et, ami nagyjából hétezerrel kevesebb a két párt korábbi eredményének összegénél.

Összehasonlítva az RMDSZ erdélyi megyékben elért eredményeit az adott megyében élő magyarok arányával a 2011-es népszámlálás adatai¹⁶ szerint (13. táblázat) az látszik, hogy az RMDSZ listái egészen kiemelkedő eredményt értek el Szatmár megyében, ahol a rájuk érkező szavazat az etnikai arányt magasan meghaladta, továbbá ebből a szempontból jól szerepelt még Maros és Szilágy megye is. Az etnikai arány közelében van a két magyar többségű megye, Hargita és Kovászna eredménye, valamint Bihar és Kolozs sem marad el sokkal az etnikai aránytól. Tájegységek tekintetében általánosságban elmondható, hogy Partium az etnikai arány fölött teljesí-

16 A népszámlálás előzetes eredményeit használtuk, mivel ezeket reálisabbnak tartjuk, lévén, hogy nem tartalmazzák az utólag hozzáadott kiegészítéseket, amelyek nem tartalmaztak információt a népesség etnikai hovatartozásáról, és ezáltal felduzzasztották az ismeretlen etnikumúak arányát.

tett, Székelyföld alig maradt el az etnikai aránytól, ám Közép-Erdély és a szórványmagyarság gyengébben szerepelt.

13. táblázat. *Az RMDSZ százalékos eredménye és a magyar lakosság aránya az erdélyi megyékben*

	Képviselő- ház 2012	Szenátus 2012	Képviselő- ház 2016	Szenátus 2016	Magyarok aránya 2011
Hargita	86,0	86,6	84,8	85,3	84,80
Kovászna	72,9	74,7	73,9	74,5	73,59
Maros	37,3	38,4	38,6	38,7	37,82
Szatmár	35,3	36,2	39,9	40,0	34,50
Bihar	22,7	23,0	23,5	23,7	25,18
Szilágy	24,3	24,5	25,2	25,3	23,25
Kolozs	14,7	15,1	14,5	14,6	15,69
Arad	6,0	6,7	7,9	8,0	9,06
Brassó	6,3	6,8	6,1	6,2	7,77
Máramaros	6,3	6,8	6,7	6,9	7,54
Temes	3,1	3,8	3,9	3,9	5,43
Beszterce- Naszód	4,8	4,8	4,7	4,7	5,32
Fehér	3,0	3,5	3,4	3,5	4,85
Hunyad	2,8	3,3	2,9	3,1	4,09
Szeben	2,0	2,7	1,9	1,9	2,90
Krassó- Szörény	0,7	0,9	0,6	0,7	1,19

Amennyiben a szavazatszámok változását nézzük a 2012-es és a 2016-os, magyar szervezetekre leadott voksok vonatkozásában, akkor az látszik, hogy a partiumi megyékben és Kolozs megyében egyértelmű szavazatszám-növekedés következett be. A tömbmegyékben azonban csökkenést tapasztalhattunk a voksok száma tekintetében, míg a szórványban vegyes a képlet: Arad, Temes, Fehér, Hunyad és Máramaros megyékben növekedett a voksok száma, máshol csökkent.

14. táblázat. A 2012-es és 2016-os parlamenti eredmények magyar szempontból, megyék szerint

Megye	2012, képviselőház	2016, képviselőház	Különbség, %
Hargita	82814+17069=99883	99375	-0,5
Kovászna	40352+10812=51164	50135	-2
Maros	66447+5610=72057	68564	-4,8
Szatmár	37883+2636=40519	42957	+6
Bihar	40408+6507=46915	50403	+7,4
Szilágy	18498+1603=20101	21189	+5,4
Kolozs	27650+3587=31237	34634	+10,9
Arad	8319	10869	+30,7
Brassó	13048	11825	-9,4
Máramaros	8682	8780	+1,1
Temes	5943	8316	+39,9
Beszterce-Naszód	4699	4376	-6,9
Fehér	3664+131=3795	4135	+12,9
Hunyad	4674	4 714	+0,9
Szeben	2714	2559	-5,7
Krassó-Szörény	729	618	-15,2

A mellékletben található 14. térkép az RMDSZ 2016-os képviselőházi eredményét mutatja be, a 15. térkép azt szemlélteti, hogy hol ért el a Szövetség jobb százalékos eredményt, mint a hat hónappal korábbi helyhatósági választáson, a 16. térkép pedig ugyanezt a viszonyítást a helyhatóságin induló mindhárom magyar párt összesített eredményéhez képest mutatja be. Utóbbi két térképre a magyar lakosság arányát is kirajzoltuk. Látható, hogy a Szövetség elsősorban a Székelyföldön javított, és bár a pozitív változás sokkal egyértelműbb, ha csak az RMDSZ megyei tanácsosi listáinak eredményét tekintjük összehasonlítási alapnak, az összmagyar helyhatósági szerepléshez képest is lényeges a javulás. Továbbá a 17. és a 18. térkép a 2012-es parlamenti választáshoz, illetve a 2016-os helyhatósági választáshoz képest mutatja be a részvételi arány változását. Látható, hogy ha a helyhatósághoz viszonyítunk, akkor a Székelyföldön (főleg Hargita megyében) rajzolódik ki az egyik eléggé kompakt olyan zóna, ahol számottevő részvétel-nő

vekedés ment végbe. Elszórtan a Partiumban is látszik némi növekedés, de a Szatmár-Bihar-Szilágy határán elterülő jelentős magyar lakosságú terület településeinek részvételi változása vegyesebb képet mutat. Ha a négy évvel korábbi parlamenti választáshoz viszonyítunk, akkor alig találunk hasonló növekményt produkáló zónákat (ennek oka nyilván az akkori lényegesen magasabb általános részvétel), egy kivétellel, ami Csíkszék területén található. Ha az RMDSZ szavazatarányának változását és a részvételi arány változását ábrázoló térképeket együtt nézzük, egyből levonható a következtetés, hogy mekkora szerepet játszott a jobb eredményben a tömbmagyar területek jobb mozgósíthatósága. Ez egyébként az 1. táblázatból is kiolvasható, hiszen Hargita és Bihar megye feljöttek a 4. és 5. helyre az országos rangsorban, Szilágy pedig a hetedikre, és Kovászna is jelentősen javított, bár ez még mindig csak a középmezőnyhöz volt elegendő (Maros és Szatmár ellenben nem mozdult el a négy évvel korábbihoz képest, ellenben visszaesett a helyhatóságihoz viszonyítva). Mindent egybevetve az a következtetés vonható le, hogy a jó magyar eredményt a Székelyföldön jelentős mértékben javuló mobilizáció okozta (igaz, elég alacsony szintről kellett fordítani), míg a partiumi megyék esetében arra lehet következtetni, hogy a magyar többségű területeken a magyar részvétel meghaladta a román zónák mobilizációját.

A 15. és 16. térkép között kirajzolódó különbség mindazonáltal felveti azt a kérdést, hogy milyen mértékben eredményezett az RMDSZ és az MPP összefogása jobb mozgósítást, illetve hogy milyen következménye volt annak, hogy az EMNP kimaradt az összefogásból, ám nem indított ellenjelölteket sem. Ennek megválaszolása érdekében megnéztük, hogy miként viszonyul az RMDSZ képviselőházi szavazataránya a Szövetség, illetve a három magyar párt együttes támogatottságához a megyei tanácsosi listákra leadott szavazatok esetében, és lebontottuk az eredményeket aszerint, hogy az MPP, illetve az EMNP megyei tanácsosi listái milyen eredményt értek el. Akárcsak a helyhatóságin tapasztalt mobilizációs deficit vizsgálatokor, itt is csak a székelyföldi és partiumi megyék 75% fölötti magyar lakosságú településeit vontuk be az elemzésbe. Az eredményeket a 15. és 16. táblázat mutatja be.

15. táblázat. Az RMDSZ parlamenti eredménye az MPP helyhatósági eredménye szerint

		RMDSZ%KH16 / RMDSZ%MT16	RMDSZ%KH16 / magyar%MT16	Települések száma
		Átlagos arány	Átlagos arány	
MPP eredmény	nem indult	107,28	97,46	45
	<5%	137,34	116,48	48
	5–10%	129,88	105,69	13
	10–15%	131,63	94,78	6
	15–25%	144,07	97,17	12
	25–35%	150,88	100,44	5
	35%+	181,33	96,03	3

16. táblázat. Az RMDSZ parlamenti eredménye az EMNP helyhatósági eredménye szerint

		RMDSZ%KH16 / RMDSZ%MT16	RMDSZ%KH16 / magyar%MT16	Települések száma
		Átlagos arány	Átlagos arány	
EMNP eredmény	nem indult	108,07	108,07	3
	<5%	124,46	109,89	55
	5–10%	133,97	111,73	29
	10–15%	129,18	104,12	17
	15–25%	120,51	87,89	20
	25–35%	143,08	85,13	6
	35%+	203,24	114,27	2

A két táblázatból az olvasható ki, hogy az MPP helyhatósági eredménye nem igazán áll összefüggésben azzal, hogy az RMDSZ parlamenti eredménye milyen arányt teszi ki a helyhatósági választáson elért összmagyar eredménynek (az RMDSZ saját eredményét mindenhol egyértelműen megjavította a vizsgálatunk szempontjából érdekes településeken, ezért relevánsabbnak tartjuk az összmagyar eredményhez való viszonyítást). Talán csak az a település-csoport lóg ki némileg, ahol az MPP elindult, ám 5% alatti eredményt ért el, az RMDSZ ebben a kategóriában javított a legtöbbet.

Az EMNP eredménye szerinti bontásban azonban mást látunk: itt kirajzolódik, hogy ahol a Néppárt erős volt a helyhatóságban, ott az RMDSZ lényegesen gyengébben szerepelt, és nem tudta elérni a magyar pártoknak a

helyhatóságain elért összesített eredményét (az utolsó kategória, ahol az EMNP 35 százalék fölötti eredményt ért el, kilóg ugyan a sorból, ám ez még nem érvényteleníti az összefüggést, mivel ide csak két település tartozik).

Levonható tehát a következtetés, hogy ahol az MPP korábban erős volt, az RMDSZ nem szenvedett veszteségeket, vagyis vélhetően az MPP-RMDSZ szavazatátvitel viszonylag simán megvalósult. Ahol azonban az EMNP volt erős, az RMDSZ-nek nem sikerült hasonló mértékben begyűjtenie a magyar szavazatokat a parlamenti választáson. Természetesen a képet tovább lehetne árnyalni a települések egyenkénti vizsgálatával, ám erre itt terjedelmi okokból nem vállalkozunk.

Összegzés, következtetések

A parlamenti választások eredményeképpen – elsősorban amiatt, hogy a PNL szavazói alacsony arányban vettek részt a választásokon – a PSD elsöprő győzelmet aratott, és az ALDE-val közösen stabil parlamenti többséget szerzett. Liviu Dragnea ugyan a felfüggesztett börtönbüntetése miatt nem lehetett miniszterelnök, viszont gondosan ügyelt arra, hogy a kormányt a háttérből így is ő irányíthassa. Bár Dragnea első jelöltjét a kormányfői tisztségre – Sevil Shhaideh korábbi fejlesztési minisztert – Klaus Johanniss elutasította (ezáltal elodázza azt a történelmi pillanatot, amikor Romániának női miniszterelnöke lesz), a második jelölt – Sorin Grindeanu korábbi távközlési miniszter és a PSD Temes megyei elnöke – beiktatását már nem tudta megakadályozni.

A kényelmes parlamenti többségre való tekintettel a következő négy évre viszonylag stabil kormányzás lett volna várható. Azonban kevéssel a kormány beiktatása után hatalmas politikai botrány és válság robbant ki, melynek részletes ismertetése és elemzése túlmutat tanulmányunk keretein. A kormány egyik első intézkedése ugyanis arra vonatkozott, hogy igen vitatható módon módosítani próbálták a büntető törvénykönyvet és perrendtartást, ráadásul sürgősségi kormányrendelettel. Mindezt azért, mert a PSD rengeteg politikusa ellen folyik büntetőjogi eljárás – köztük maga Dragnea ellen is, akinek korábbi felfüggesztett büntetése miatt egy újabb ítélet automatikusan börtönt jelentene. Az intézkedés elleni lakossági tiltakozás soha nem látott mértékű utcai megmozdulásokba torkollott, amelyek hatására a kormány végül meghátrálni kényszerült, és visszavonta a szóban forgó rendeletet. A kormány végül sikeresen túlélt egy bizalmatlansági indítványt, és egyelőre nagyobb fejek sem hullottak, viszont az is kétségtelen, hogy eljátszotta a neki megélőlezett bizalom java részét ezzel az átgondolatlan akcióval.

A politikai válság miatt a kormánykoalíció és az RMDSZ között megkötött együttműködési protokollum próbájára egyelőre nem került sor. Az egyetlen következménye a kézirat lezárásának időpontjáig csupán annyi lett, hogy az RMDSZ is egyre több kritikát kapott a PSD-vel való együttműködés miatt, a dokumentumban vállalt konkrétabb pontok azonban még csak napirendre sem kerültek. A megállapodás eredményei tehát csak a botrány elcsitulását követően kezdhetnek konkrét formát ölteni.

Amennyiben a PSD sikeresen kilábal a jelenlegi válsághelyzetből, az ellenzéki pártok nem lesznek könnyű helyzetben. A PNL parlamenti választási eredménye egyszerűen katasztrofálisnak mondható, a párt számára jelenleg az a legsürgetőbb feladat, hogy mentse a menthetőt, és rendezze sorait, hiszen a szervezeti struktúra egyáltalán nem erősödött meg a két elődszervezet fúziója következtében, Vasile Blaga kiiktatása pedig komoly érvágást jelentett. Az USR friss alakulatként viszonylag jó eredményt ért el, ám a további növekedés a párt szavazói profilja ismeretében már sokkal nagyobb kihívás lesz, ráadásul meg kell birkózniuk a kvázi-civil aktivizmusból a professzionális politikai életbe való átmenet problémáival is, amely során sokan kiábrándulhatnak a pártból. Legkedvezőbb helyzetben talán Traian Băsescu pártja van, hiszen a parlamentbe bejutva az ex-államfő karrierje tovább folytatódik, és veszíteni valójuk sem igazán van. Băsescu ki is nyilvánította, hogy igen konfrontatív ellenzéki magatartásra készül, és köztudott, hogy a konfliktusos helyzetekben érzi magát igazán elemében a volt államfő. Ezt a hangoztatott ellenzékiiséget némiképp árnyalja, hogy az igazságszolgáltatással kapcsolatos ügyekben paradox módon egy platformra került korábbi ádáz ellenfelével, a PSD-vel, akikkel szemben a Korrupcióellenes Ügyészség és a titkosszolgálatok megerősítésében annak idején igencsak fontos szerepet vállalt.

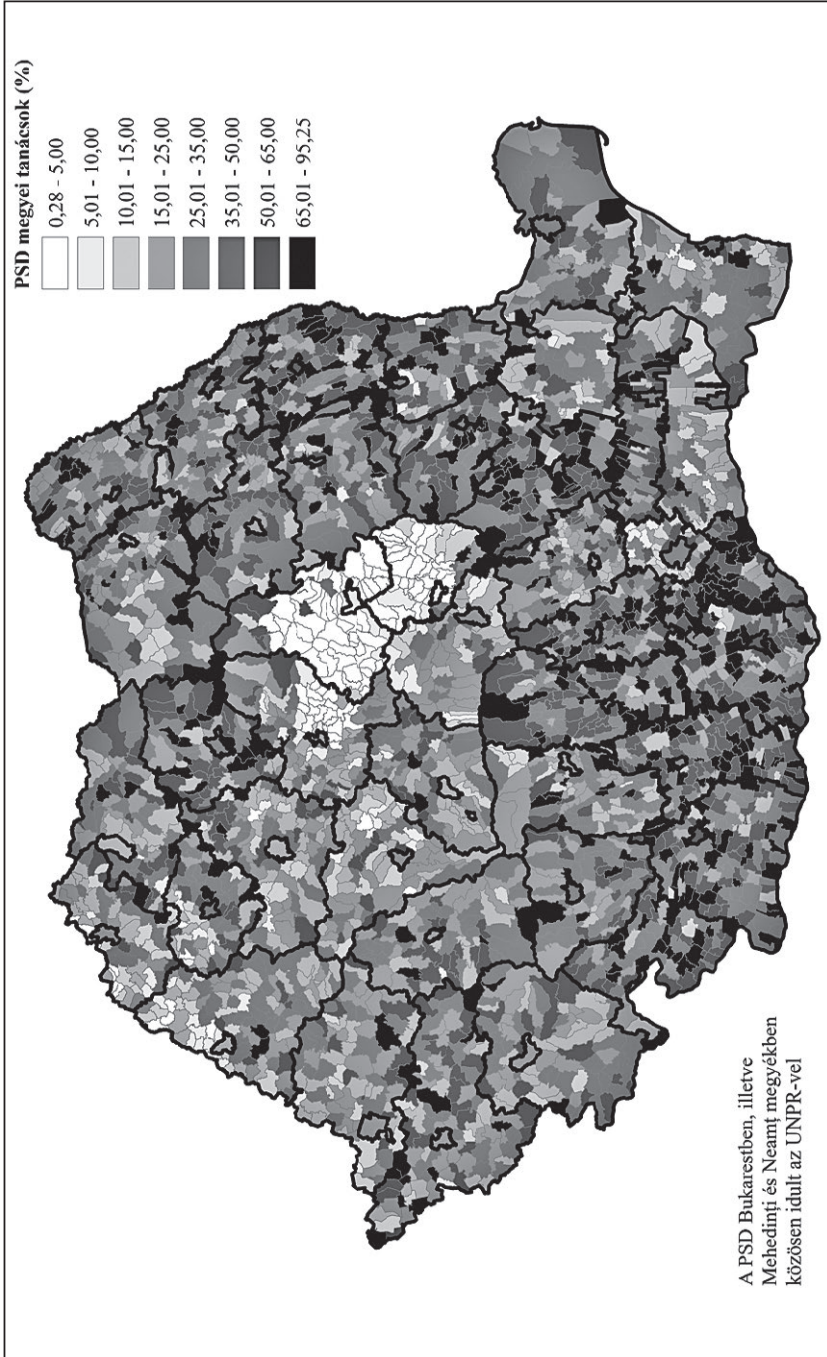
A magyar eredmények tekintetében igen fontos az, hogy az elmúlt másfél évtized folyamatosan csökkenő mobilizációs trendje megtört a parlamenti választáson, a szavazatarány tekintetében visszaállt a 2004-es és 2008-as szint. Ugyanakkor a stabil PSD-ALDE többség miatt az RMDSZ érdekérvényesítési potenciálja elmarad attól, amivel az előző ciklusban rendelkezett, bár akkor a választási eredmény is gyengébb volt, és a frakciók súlya is kisebb (elsősorban a választási rendszer miatt túlméretezett parlament miatt).

A jó eredmény ugyanakkor – főleg a pesszimista előzetes várakozásokkal szembeállítva, amelyekre vonatkozóan az erdélyi magyar politikai elemzők között eléggé nagy konszenzus alakult ki a helyhatósági választást követően – veszélyes is lehet az RMDSZ számára. Egyrészt azért, mert az

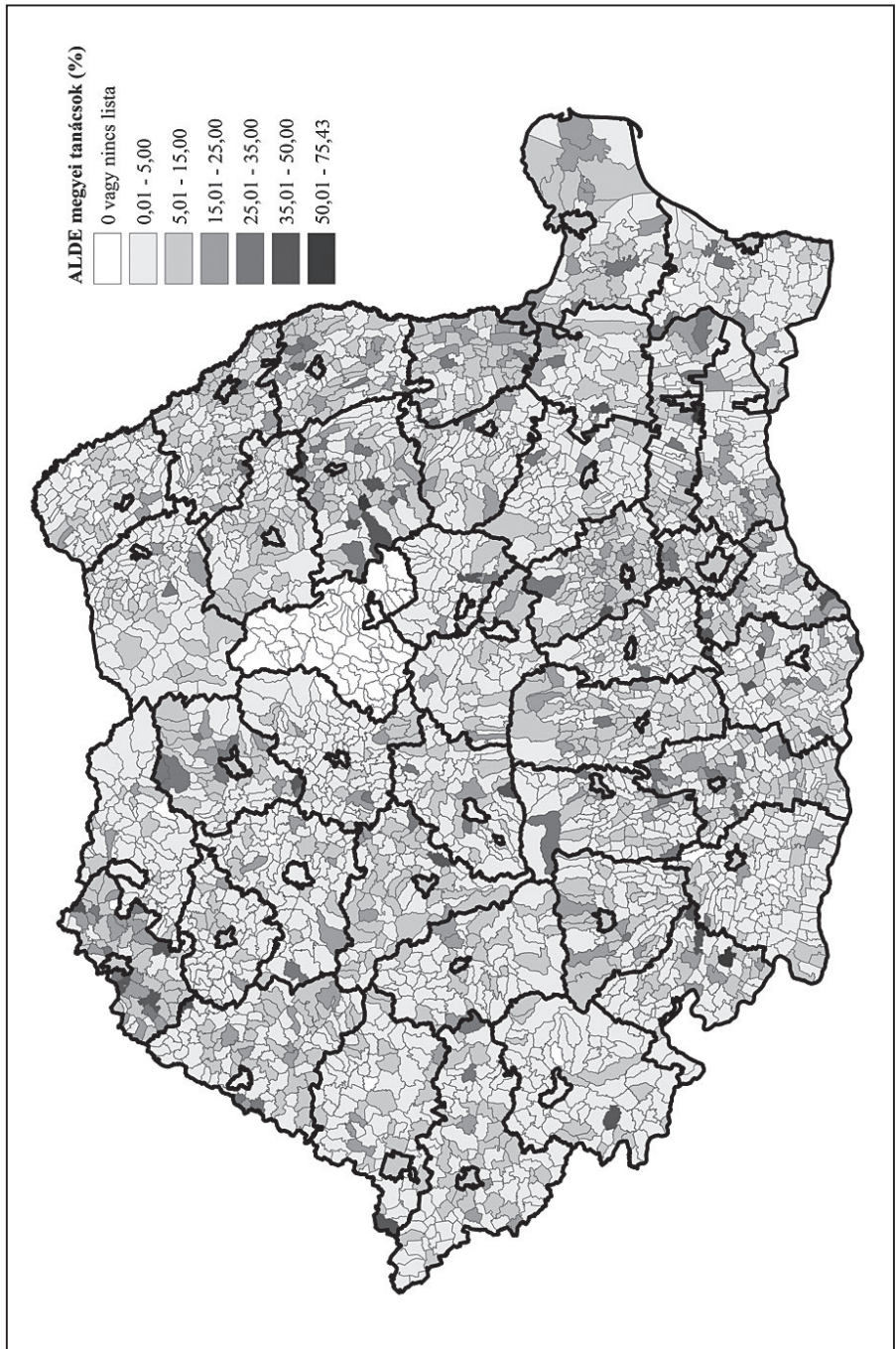
RMDSZ konkrétan ellenzék nélkül maradt: riválisainak egy része elfogadta a kooptálási ajánlatot, másik része pedig összeomlott, miután a Fidesz kihátrált mögüle és kiegyezett az RMDSZ-szel. Másrészt pedig azért – és ez a lényegesebb – mert a siker (vagyis a felemás helyhatósági eredmény egyértelmű megjavítása) nem tekinthető egyértelműen a Szövetség által önerőből megvalósított fegyverténynek (a jól kitalált MPP-s együttműködés és a viszonylag jó kampány ellenére). Abban ugyanis igen nagy szerepe volt néhány konjunkturális tényezőnek is, például a magyar közösség kedélyét felborzoló csíksomlyói búcsú ügyének (amely a román kormány szabotázsza miatt nem került fel az UNESCO világörökségi listájára), a néhány népszerű magyar politikus ellen „megfelelő időben” indított DNA-eljárásoknak, de ugyancsak ide sorolható a PNL nagyon súlyos szervezeti válsága is, amely néhány százalékponttal lejjebb szorította a részvételt. Ami azonban véleményünk szerint ténylegesen kulcsfontosságú volt a siker szempontjából, az a magyarországi közmédia mozgósító kampánya. Ezzel önmagában nem is volna semmi baj, ha ezentúl bármikor adottságként tételezhetnénk ezt a segítséget. Viszont a politikában soha nem lehet előre adottnak tekinteni egy ilyen támogatást, és egyelőre nem világos, hogy erre minden körülmények között számíthat-e a romániai magyar érdekképviselet.

Térképmelléletek

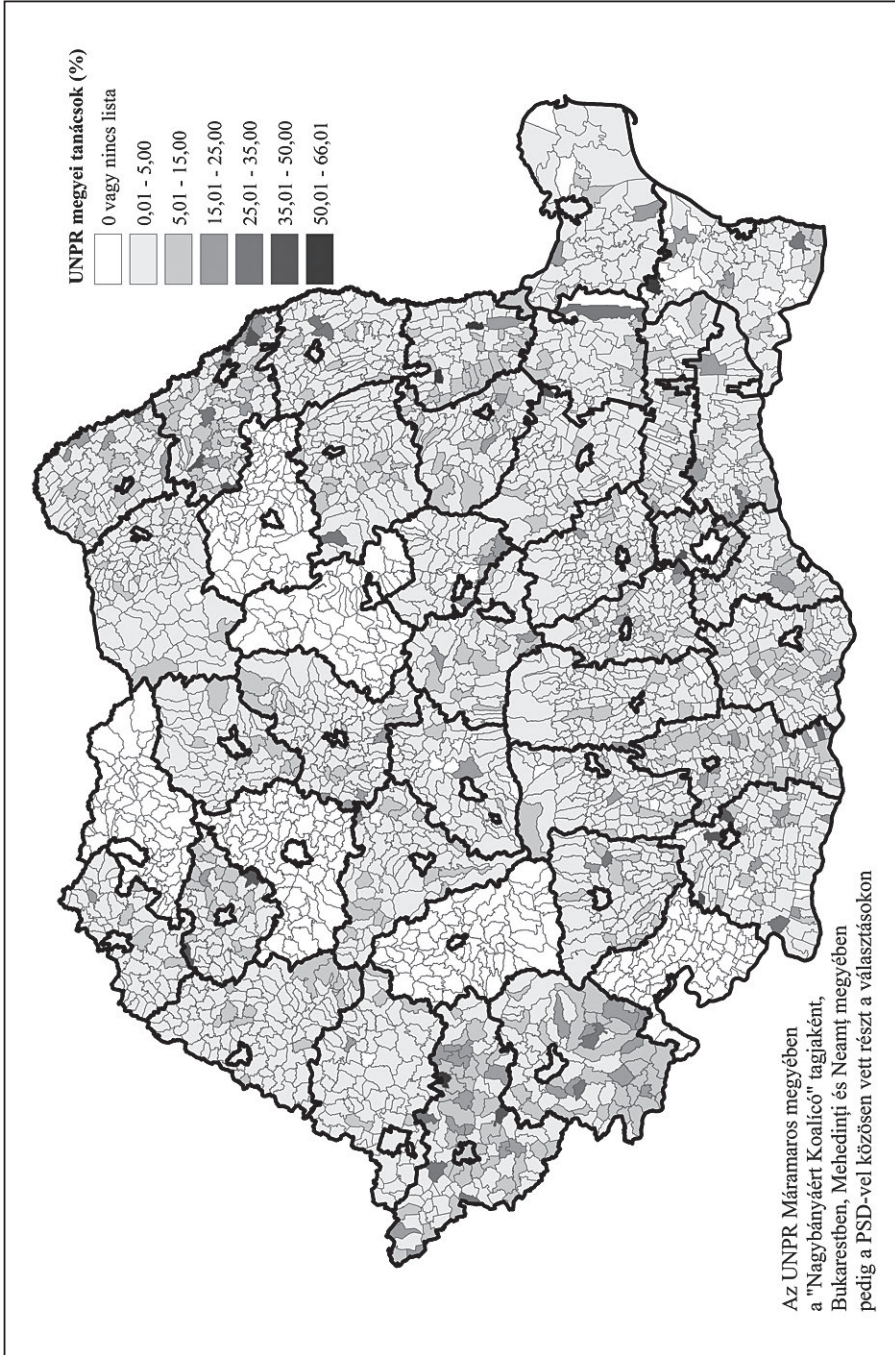
1. térkép. A PSD megyei tanácsnok listáinak eredménye 2016-ban



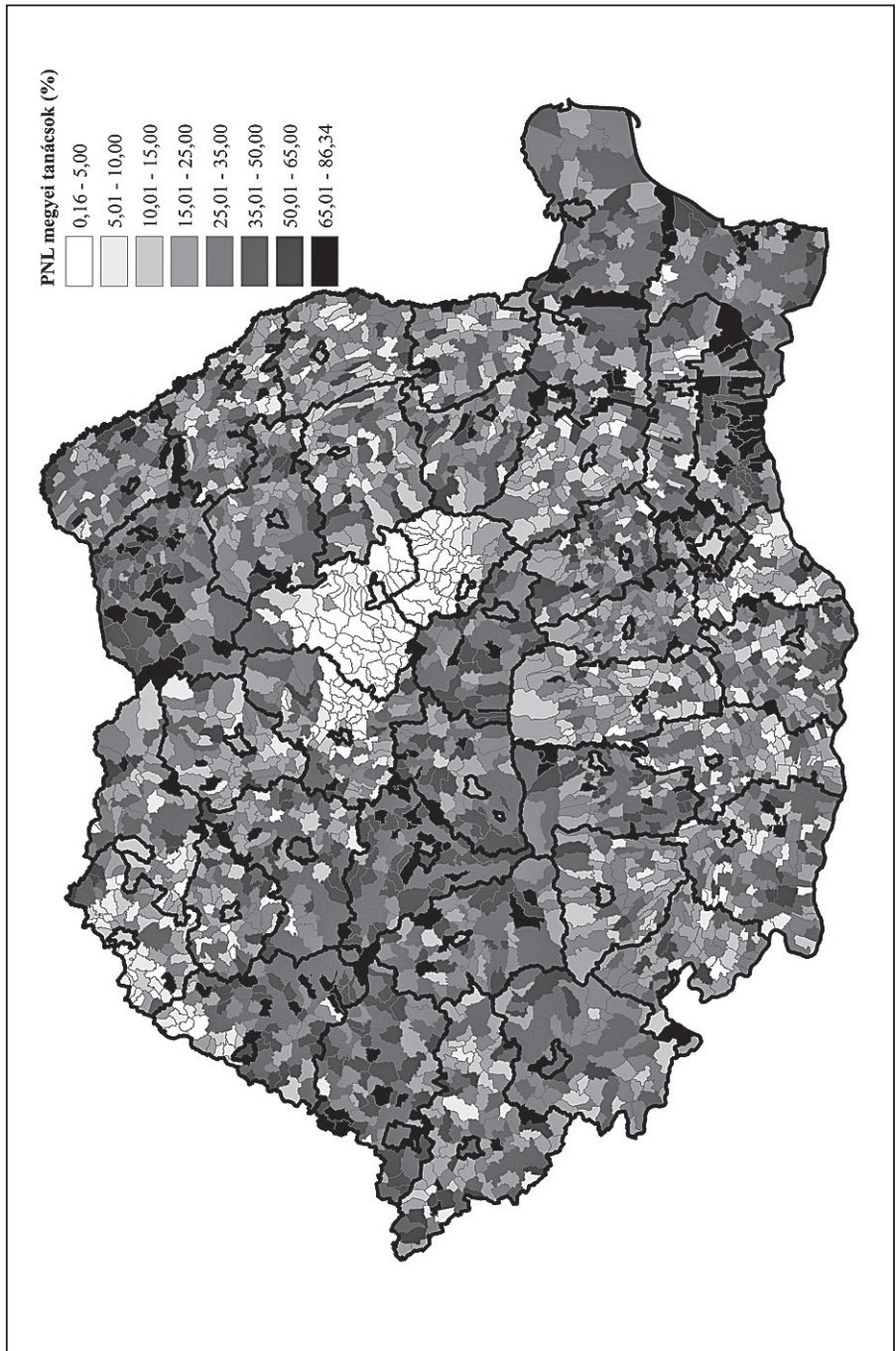
2. térkép. Az ALDE megyei tanácsosi listáinak eredménye 2016-ban



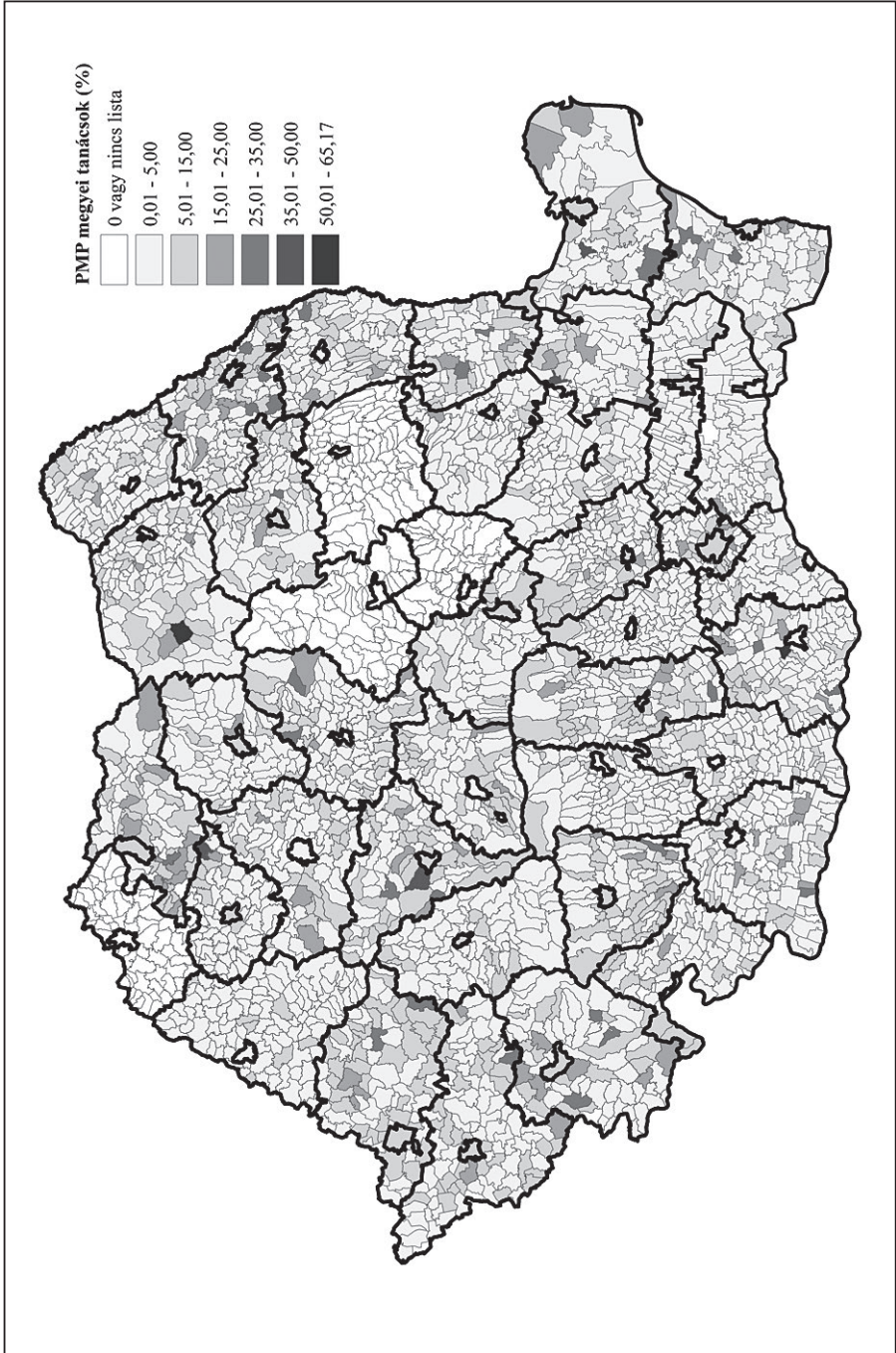
3. térkép. Az UNPR megyei tanácsosi listáinak eredménye 2016-ban



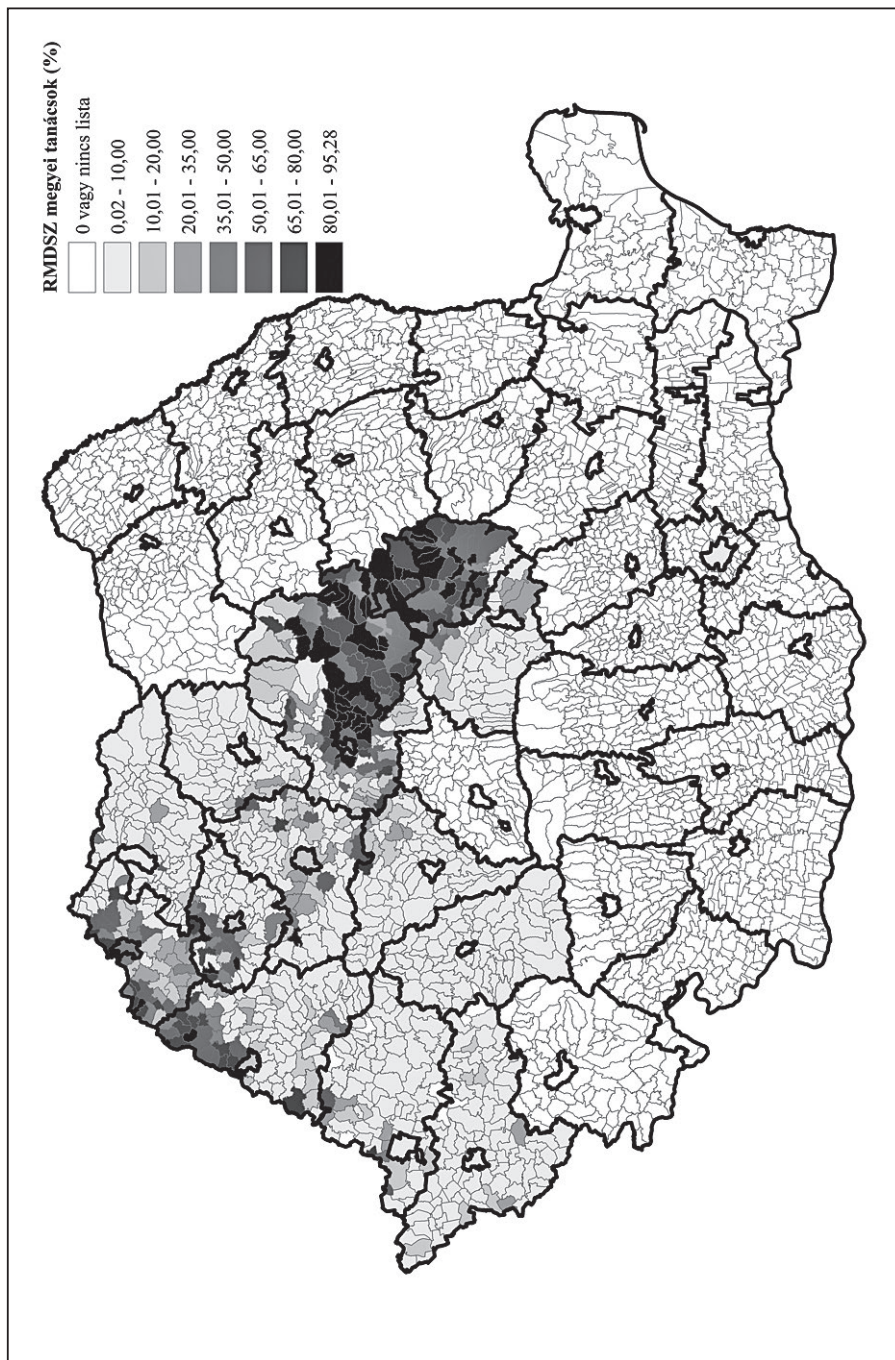
4. térkép. A PNL megyei tanácsosi listáinak eredménye 2016-ban



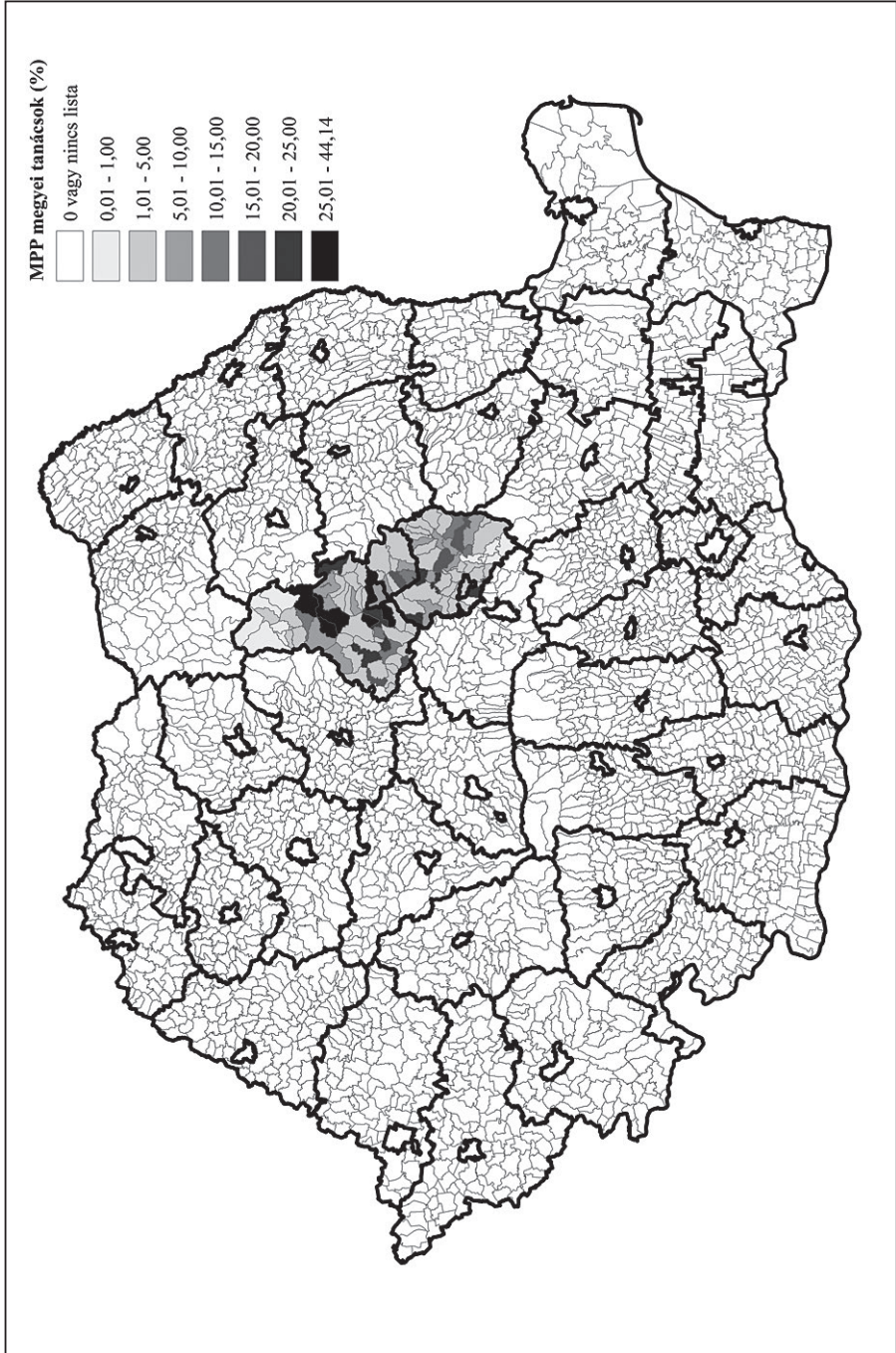
5. térkép. A PMP megyei tanácsosi listáinak eredménye 2016-ban



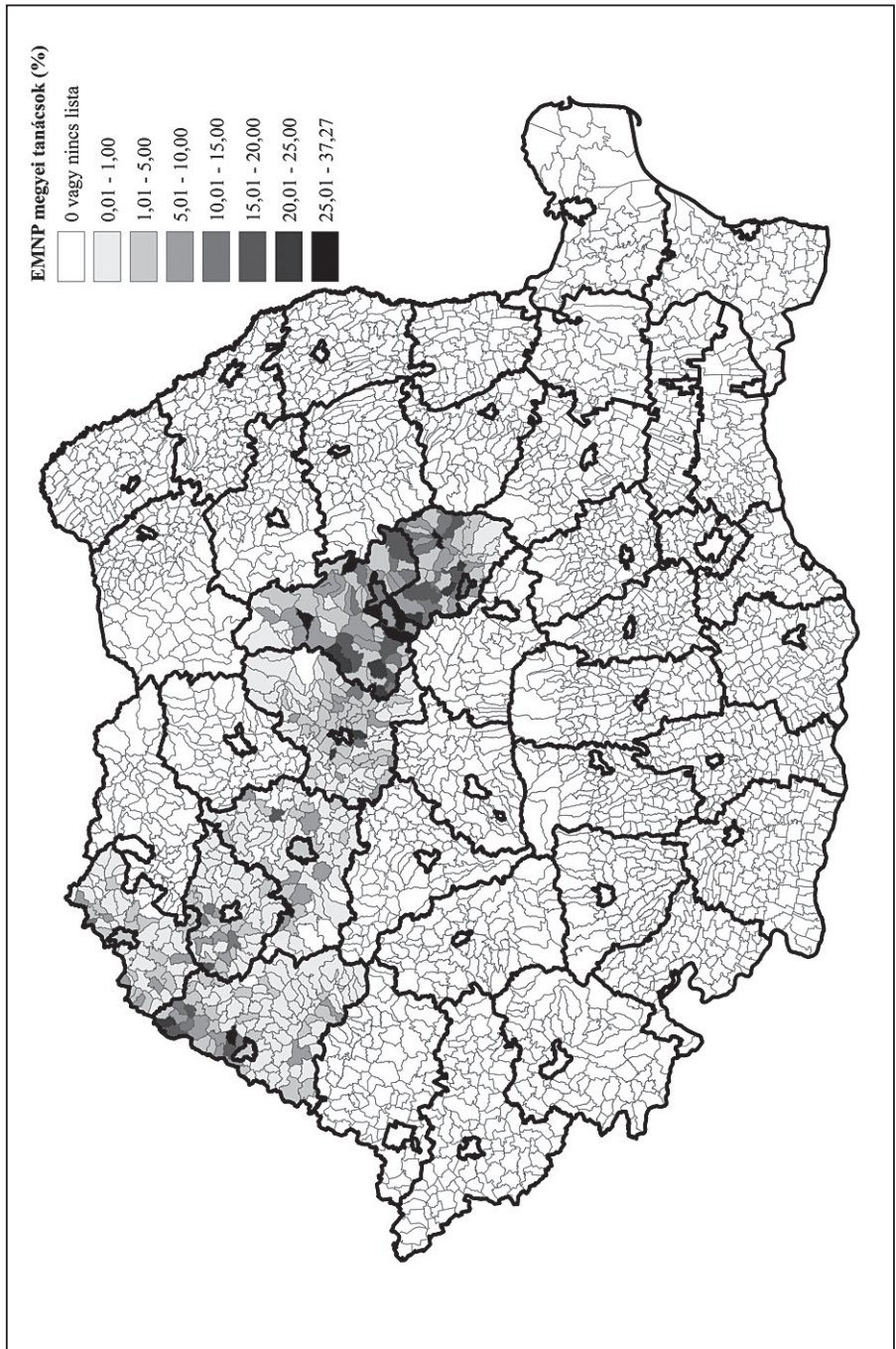
6. térkép. Az RMDSZ megyei tanácsosi listáinak eredménye 2016-ban



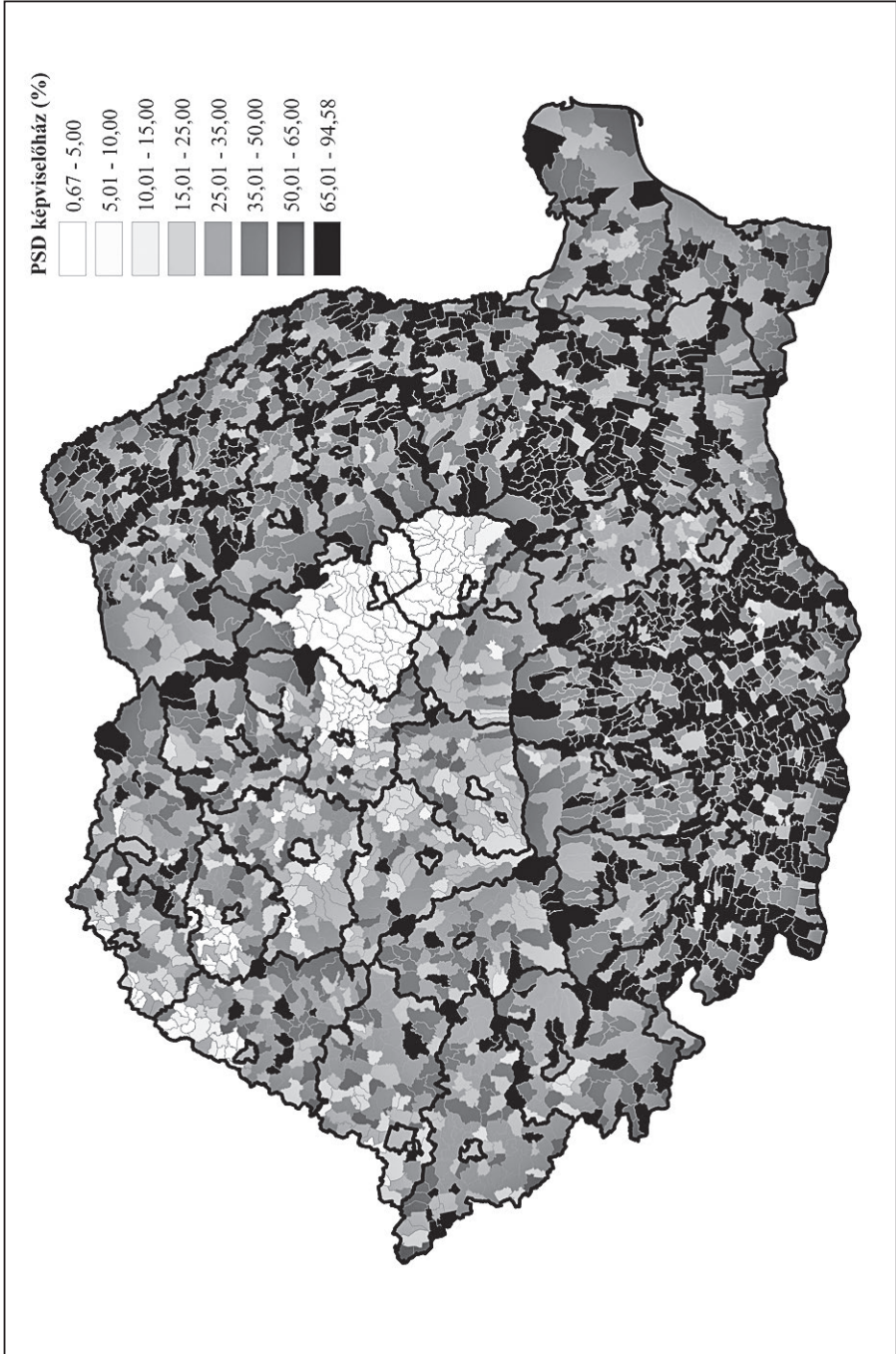
7.térkép. Az MPP megyei tanácsosi listáinak eredménye 2016-ban



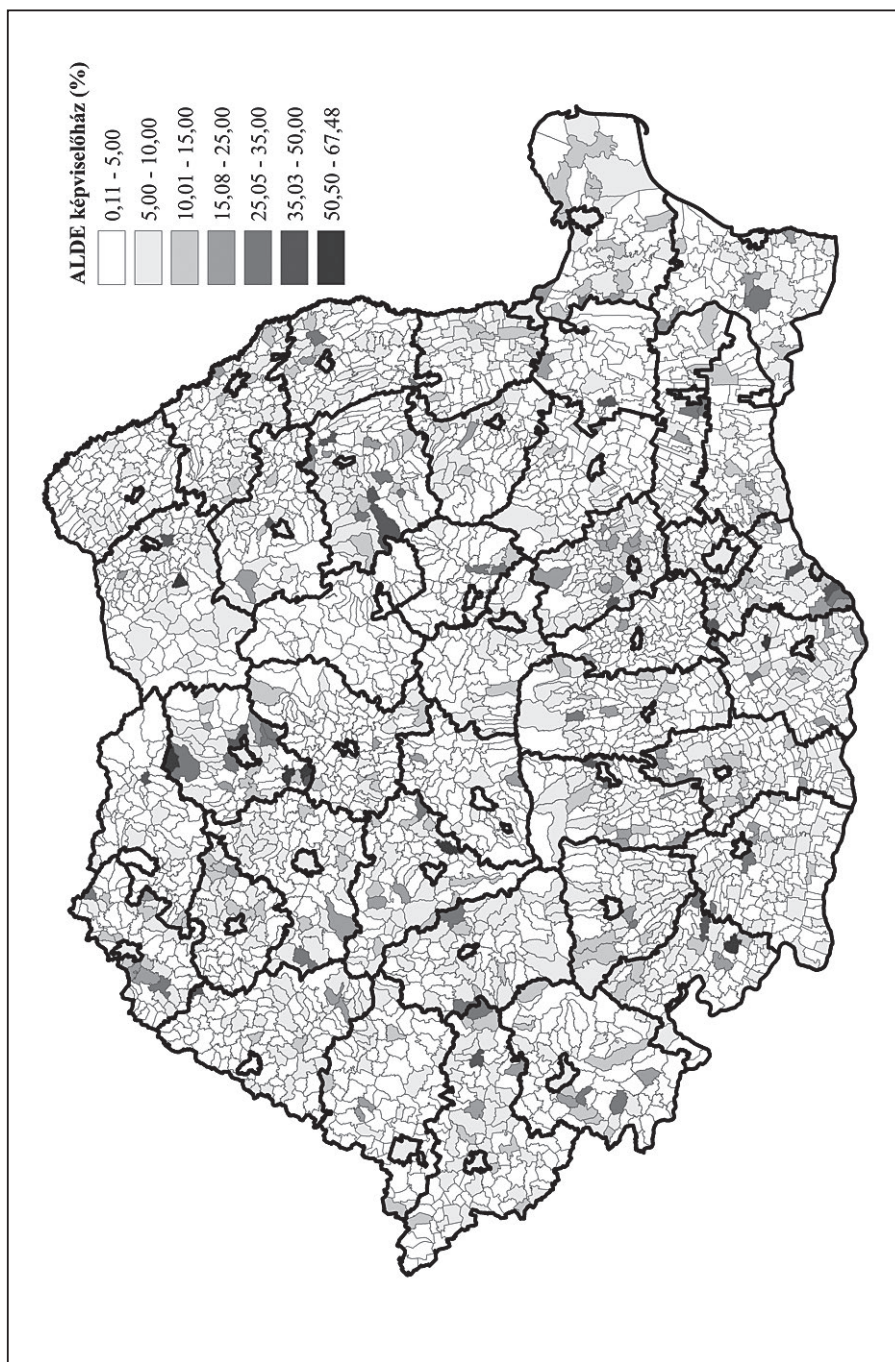
8. térkép. Az EMNP megyei tanácsosi listáinak eredménye 2016-ban



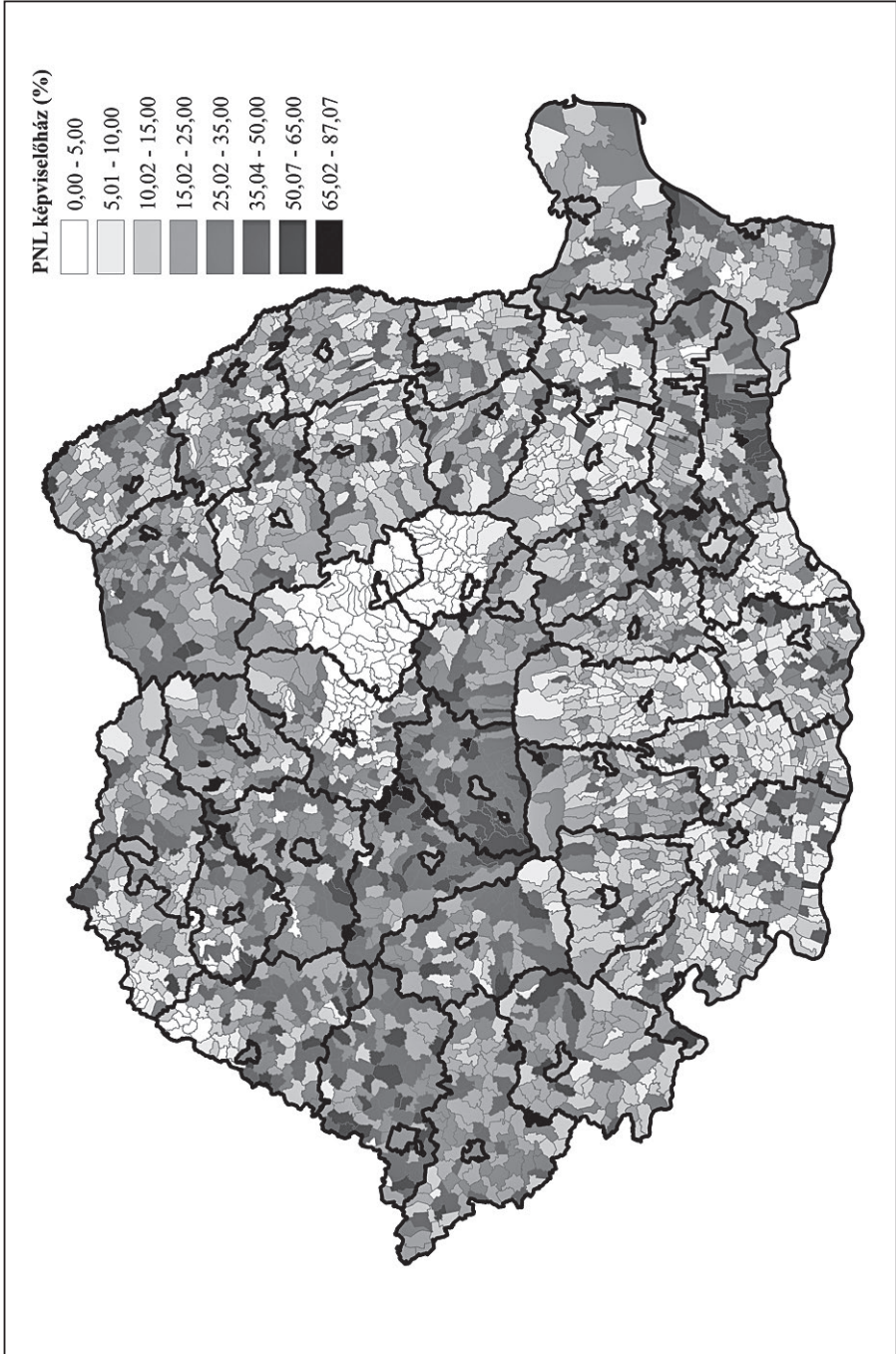
9. térkép. A PSD képviselőházi eredménye 2016-ban



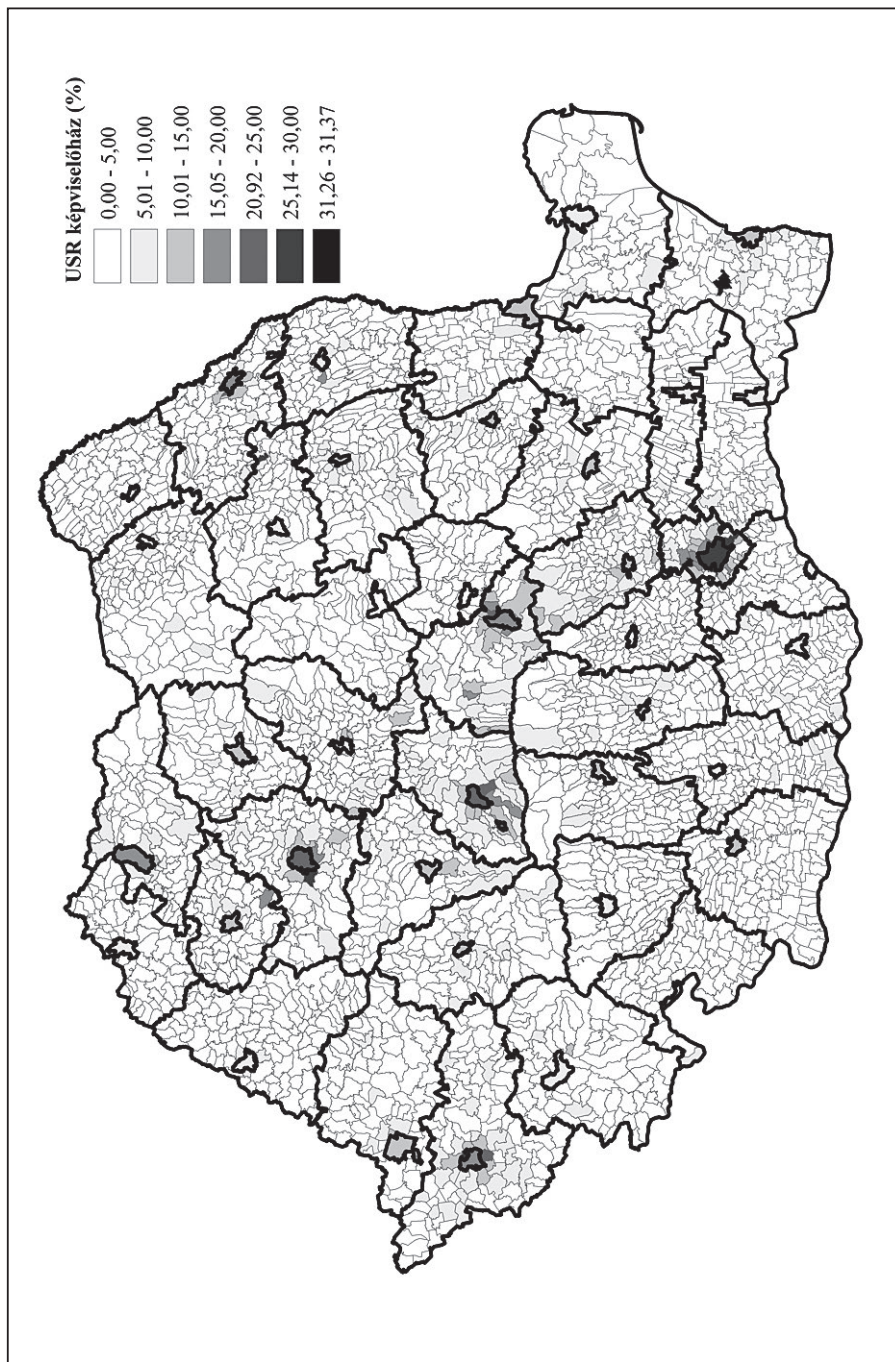
10. térkép. Az ALDE képviselőházi eredménye 2016-ban



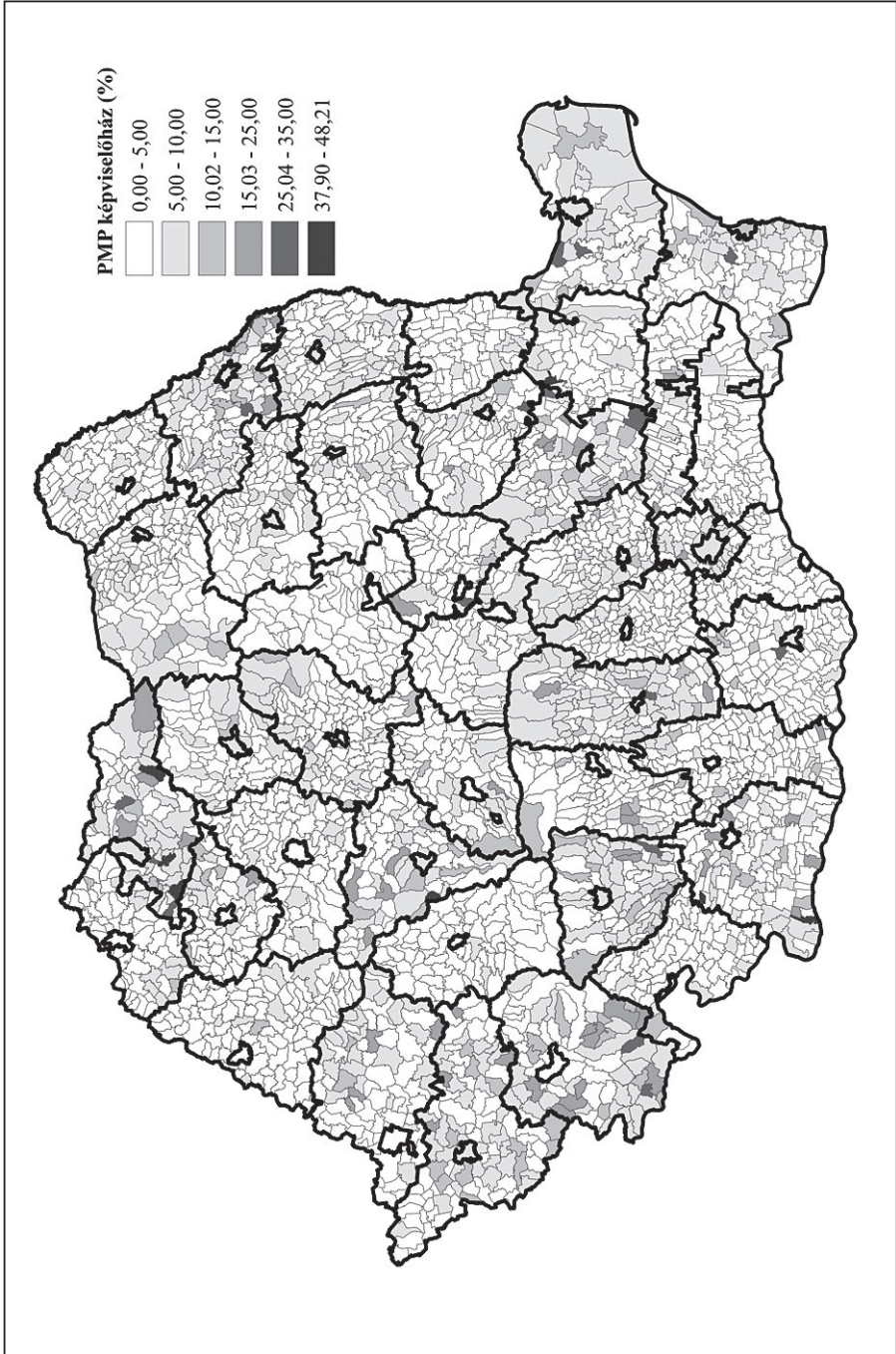
11. térkép. A PNL képviselőházi eredménye 2016-ban



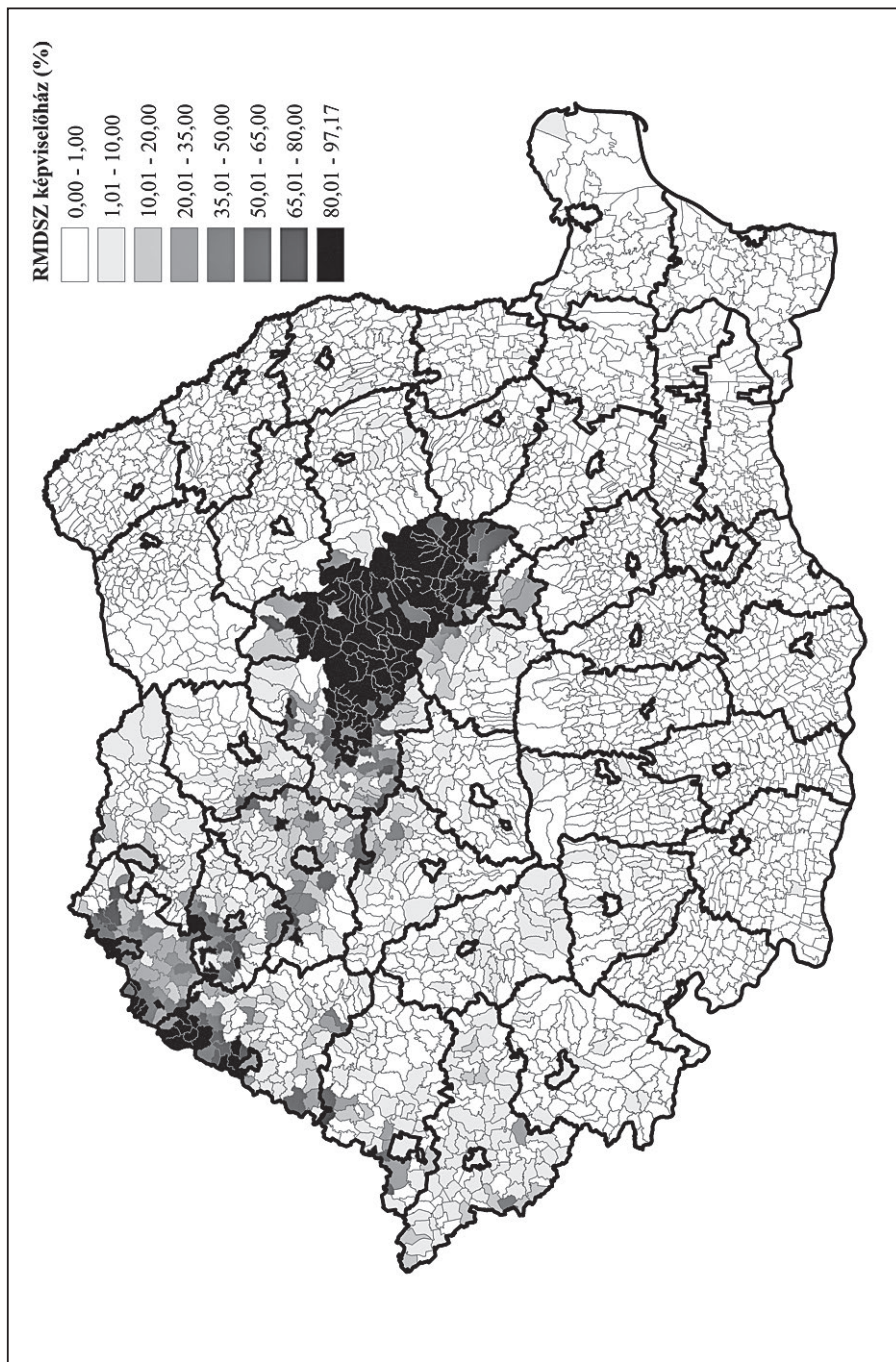
12. térkép. Az USR képviselőházi eredménye 2016-ban



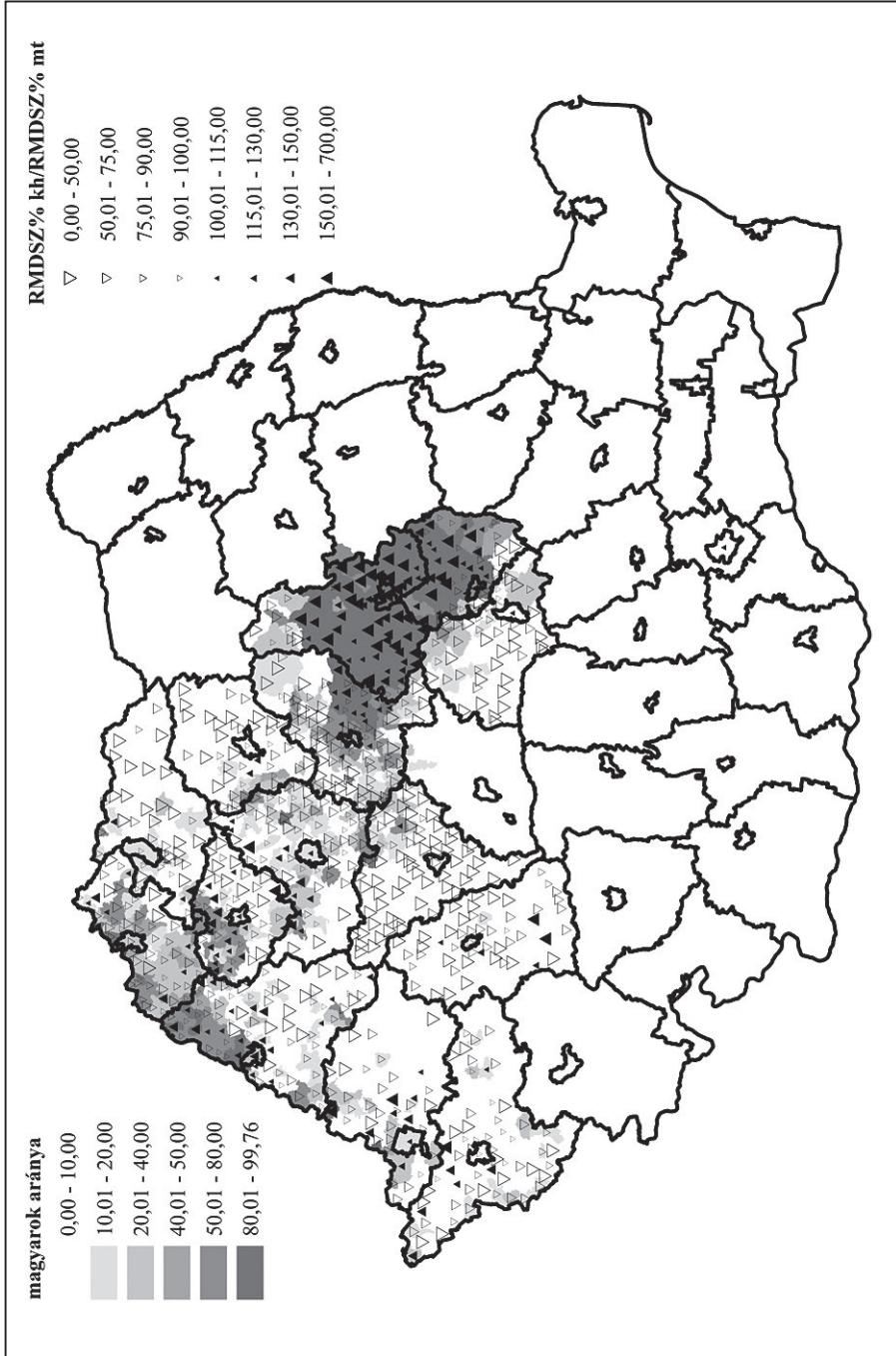
13. térkép. A PMP képviselőházi eredménye 2016-ban



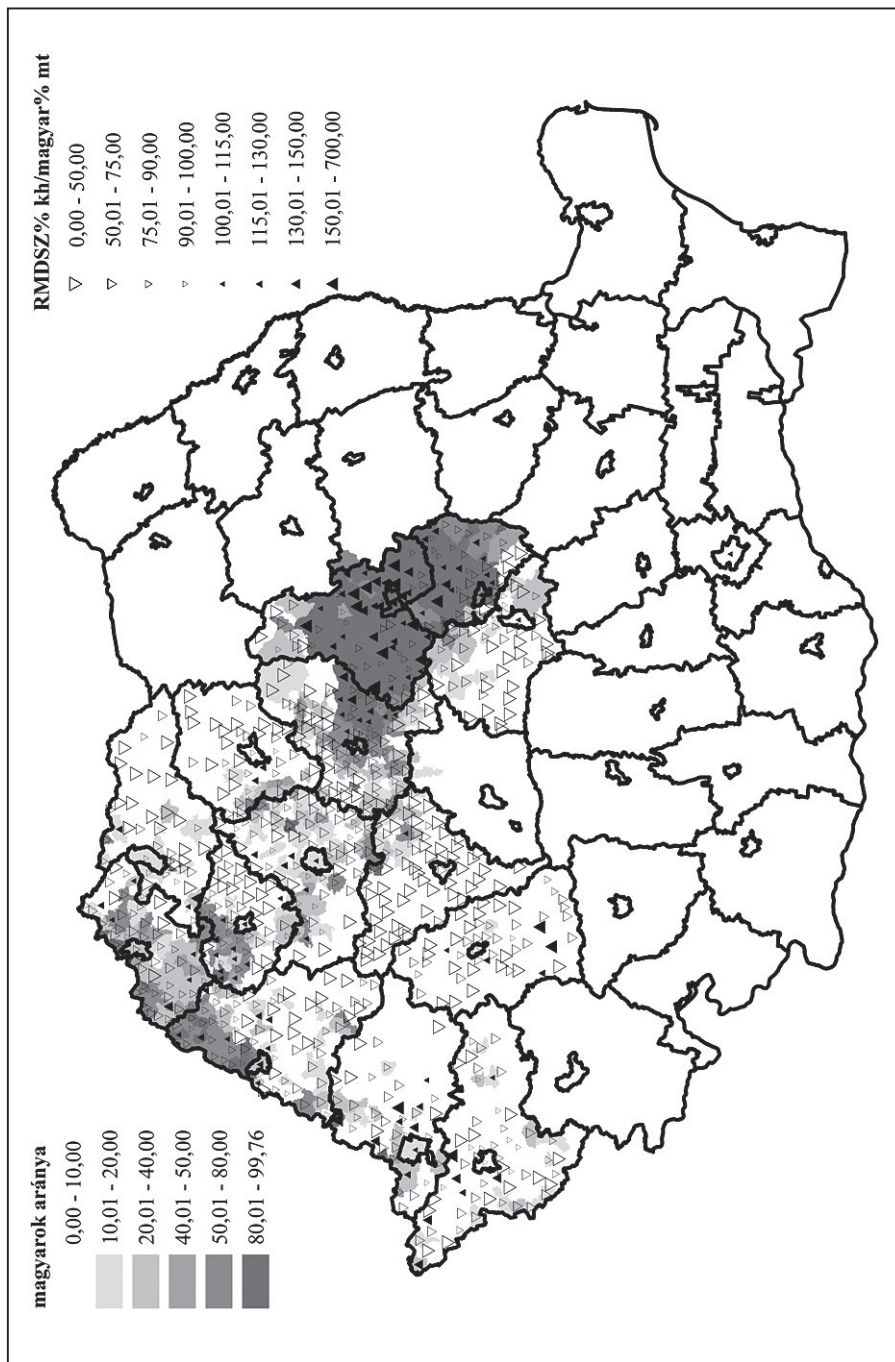
14. térkép. Az RMDSZ képviselőházi eredménye 2016-ban



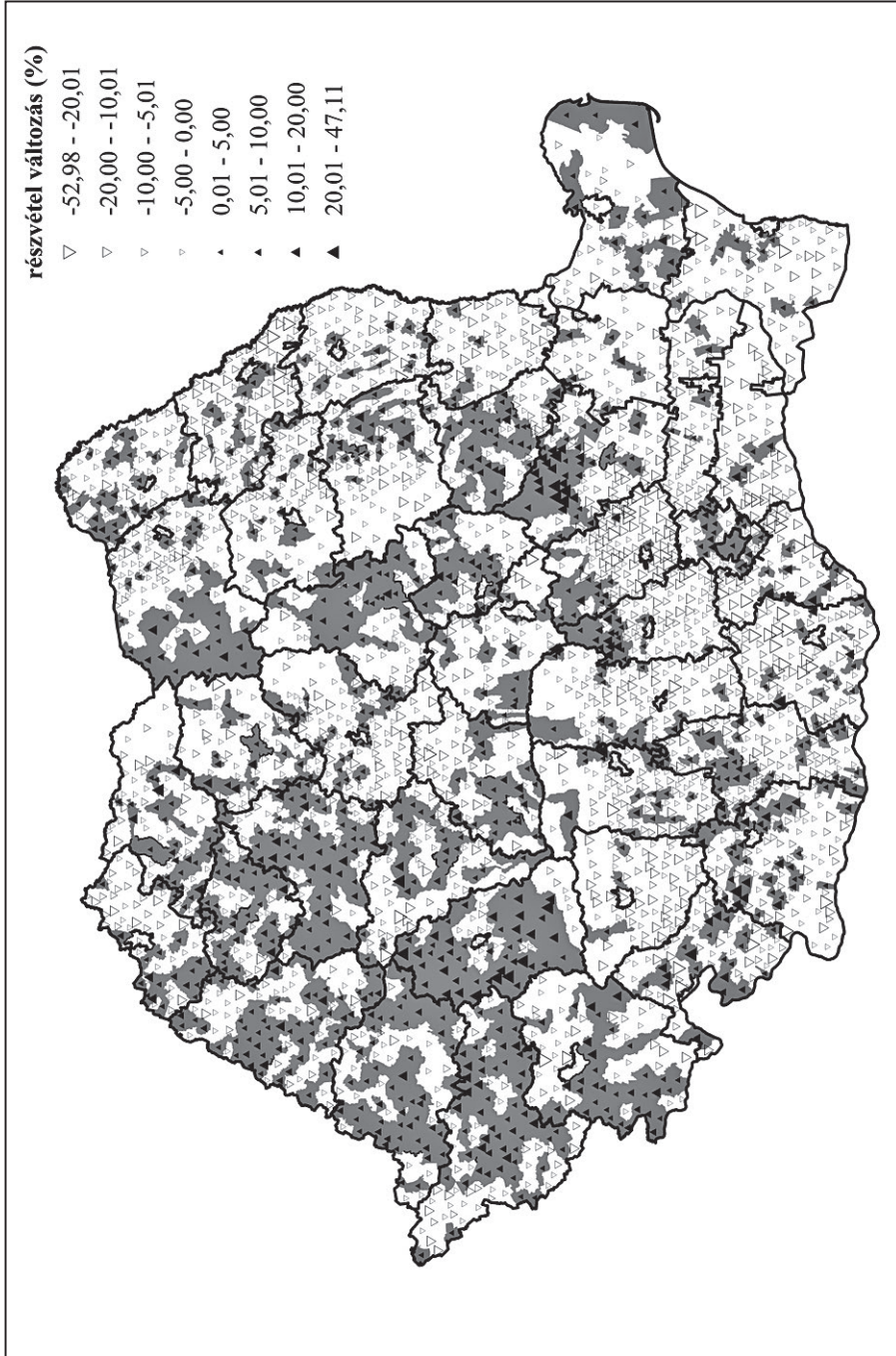
15. térkép. Az RMDSZ képviselőházi eredménye az RMDSZ helyhatósági eredményéhez arányítva



16. térkép. Az RMDSZ képviselőházi eredménye a magyar pártok összesített helyhatósági eredményéhez arányítva



17. térkép. A 2016-os parlamenti részvételi arány a 2012-es parlamenti részvételi arányhoz viszonyítva



18. térkép. A 2016-os parlamenti részvételi arány a 2016-os helyhatósági részvételi arányhoz viszonyítva

